

โครงการส่งเสริมการจัดการความรู้ของเยาวชนในชุมชนท้องถิ่น ภาคใต้

ชุมชน...และต้นกล้าที่เติบโตใหญ่แห่งสถาบันทง

ชุมชนกับการบ่มเพาะเด็กและเยาวชน : กลุ่มสร้างสุขสถาบันทง

สายฝน แสงหิรัญทองประเสริฐ

ประสิทธิ์ชัย หนูนวล ราเชน บุญเต็ม

เขียน	สายฝน แสงหิรัญทองประเสริฐ ประสิทธิ์ชัย หนูนวล ราเชน บุญเต็ม
เรียบเรียง, รูปเล่ม	สิริลักษณ์ ยิ้มประสาทพร
ออกแบบปก	จิระพงศ์ ยิ้มประสาทพร
ที่ปรึกษา	คุณทรงพล เจตนาวณิชย์ ผู้อำนวยการสถาบันส่งเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.)
จัดทำโดย	สถาบันส่งเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.) เลขที่ 386/59-60 ซอย 42 ถนนรัชดาภิเษก แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทรศัพท์ 0-2513-8823 โทรสาร 0-2513-8824
สนับสนุนโดย	มูลนิธิสยามกัมมาจล ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) เลขที่ 9 ถนนรัชดาภิเษก แขวงจตุจักร เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทรศัพท์ 0-2544-2513 โทรสาร 0-2544-3896 www.scbfoundation.com www.okkid.net

คำนำ

โลกยุคปัจจุบัน กล่าวได้ว่าเป็น **ยุคสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้** (Knowledge-Based Society and Economy) ที่ขับเคลื่อนหรือแข่งขันกันด้วย **"ความรู้"** เป็นปัจจัยสำคัญ การแข่งขันหรือพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เพื่อมุ่งไปสู่ความอยู่ดีกินดี และมีความสุข **"ความรู้"** ถือเป็น **"ต้นทุนทางปัญญา"** ที่ต้องสร้าง ยกระดับ รวบรวม จัดระบบ จัดเก็บ โดยให้เข้าถึงง่าย และนำไปใช้ได้ง่าย หรือเรียกว่าต้องมี **"การจัดการความรู้"** (Knowledge Management / KM) เพื่อให้การดำเนินงานของบุคคล องค์กร และเครือข่ายบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีคุณค่า มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.) ทำหน้าที่หนุนเสริมการกลไกการทำงานของชุมชนท้องถิ่น ให้มีขีดความสามารถในการนำแนวคิด หลักการ และเครื่องมือการจัดการความรู้ไปใช้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง

เอกสารเล่มเล็กใน **โครงการส่งเสริมการจัดการความรู้ของเยาวชนในชุมชนท้องถิ่น ภาคใต้** เรื่อง **"ชุมชน...และต้นกล้าที่เติบโตแห่งไผ่ต้นทอง"** ชุมชนกับการบ่มเพาะเด็กและเยาวชน : **กลุ่มสร้างสุขไผ่ต้นทอง** สรส.จัดทำขึ้นเพื่อ (1) บันทึกร่องรอยการเรียนรู้ร่วมกันของเด็ก เยาวชน ครอบครัว ชุมชน กลไก และหน่วยบ่มเพาะเด็กและเยาวชน (2) นำเสนอบทเรียน องค์ความรู้ ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในชุมชนท้องถิ่นให้สามารถอยู่ในชุมชนได้อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี (3) นำเสนอวิธีการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ของเด็กและเยาวชนในชุมชนท้องถิ่นท่ามกลางความหลากหลายของบริบท และเครือข่ายปฏิบัติการ (4) นำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี (best practice) ที่เป็นนวัตกรรมสังคมในการบ่มเพาะเด็กและเยาวชน ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ภายใต้การดำเนินงานของโครงการ และพื้นที่เครือข่ายอื่นๆ

สรส. ขอขอบพระคุณแกนนำชุมชน ภาคีพันธมิตร และผู้ที่มีส่วนสนับสนุนและเกี่ยวข้องในการกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันทุกท่าน

สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.)

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	2
สารบัญ	3
จากใจคนเล่าเรื่อง	5
ถัดจากครอบครัว คือ ชุมชน	6
รู้จัก “กลุ่มสร้างสุขชุมชนบ้านไสตันทอง”	8
ก่อนมาเป็นกลุ่มสร้างสุขชุมชนบ้านไสตันทอง	9
กระตุ้นการเรียนรู้ ดูตัวอย่างจากชุมชนลำนินธุ์	10
กลุ่มสร้างสุขชุมชนบ้านไสตันทอง	11
สร้างสุขให้ชุมชน ด้วยคนในชุมชน	14
การรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือด้านอาชีพในชุมชน	15
จากชุมชน สู่เยาวชนสร้างสุข	19
จากกลุ่มสร้างสุข สู่โรงเรียนชีวิต	21
ครอบครัวสุขสันต์ ชุมชนเข้มแข็ง	24
กิจกรรมสร้างสุข	24
ค่ายเรียนรู้ชีวิต	25
ครอบครัวสุขสันต์ช่วงวันแม่	28
เรียนรู้จากประเพณี	30
เยาวชนจึงไม่หลุดจากการดูแลของชุมชน	33
นำทางด้วยความคิด	33
เปิดพื้นที่ให้สร้างสรรค์	36
จากต้นไผ่ สู่ไผ่รวมกอ	37
การเรียนรู้บนเส้นทางกิจกรรม	41

สารบัญ

	หน้า
อนาคตแห่งการสร้างสุข	44
สร้างสุขร่วมกันทั้งชุมชน	45
ไต่ต้นทางกับการพัฒนาเยาวชนบนฐานพื้นที่ชุมชน	48
เมล็ดพันธุ์ที่ถูกเพาะจะรอการงอกงาม	49
ปิดท้าย	50

จากใจ...คนเล่าเรื่อง

เขียนที่เมืองคอน

ในขณะที่นั่งคิดอะไรไปเรื่อยเปื่อย คิดถึงภาพของตลาดนัด คิดถึงภาพของการไปเรียนรู้จากแหล่งบ่มเพาะต่างๆ คิดถึงน้องๆ ที่เราไปคุย ไปสัมผัส สุดท้ายเราก็มีคำถามว่า พ่อแม่หวังอะไรจากลูก ครูหวังอะไรจากนักเรียน สังคมหวังอะไรจากเยาวชนของชาติ เราค่อยๆ ไล่เรียงความคิดไป แล้วก็วนเวียนอยู่กับคำถามเหล่านี้ จนมาพบกับอีกคำถามหนึ่งซึ่งผุดขึ้นมาเหมือนจะล้อกับสามคำถามแรก แล้วเด็กๆ ละหวังอะไรจากพ่อแม่ โรงเรียน และสังคม นั่งคิดอยู่พักใหญ่ ไม่พบคำตอบของตัวเอง แต่ทุกคนที่อยู่ในฐานะเยาวชน พ่อแม่ ครู ผู้หลักผู้ใหญ่ในสังคมน่าจะตอบได้ ถามต่อไปว่า เรากำลังคิดสวนทางกันอยู่หรือไม่ เปล่าเลย เราไม่ได้คิดสวนทางกัน เรามีเป้าหมายอยู่ที่เดียวกัน คือ ความมั่งคั่งร่ำรวย แล้วอะไรล่ะที่แตกต่าง ตรงนี้คงต้องช่วยๆ กันคิดให้ละเอียดรอบคอบ สำหรับฉันเองแล้ว คำตอบก็คือ วิธีการ กับการสื่อสาร คุณจะคิดต่างก็ได้

แล้วก็อยากจะถามทุกๆ คนต่อว่า เด็ก ครอบครัว โรงเรียน สังคม เราจะมีวิธีการอย่างไร เราจะสื่อสารกันอย่างไรให้มาพบกัน และสร้างสรรค์กันไปให้ถึงจุดที่เราต่างคาดหวังซึ่งกันและกัน

สายฝน

19 ธันวาคม 2551

ถัดจากครอบครัว คือ ชุมชน

เพื่อนฉันเป็นคนชนบท (บ้านนอก) ชนानแท้ บางครั้งฉันรู้สึกอายในความเป็นถิ่นของเจ้าหล่อน แต่ก็หลายครั้งที่ฉันรู้สึกดีเวลาที่มีเจ้าหล่อนอยู่ใกล้ เพื่อนคนนี้ช่วยสร้างความมั่นคงให้เกิดขึ้นภายในใจฉัน ความเอื้ออาทร ความใจกว้าง เป็นห่วงเป็นใยต่อเพื่อนคนอื่นๆ การพูดจาอย่างตรงไปตรงมามักพบเห็นได้จากเพื่อนคนนี้ หลายๆ ครั้งที่มีโอกาสไปเยี่ยมเยียนบ้านเพื่อนซึ่งอยู่ในพื้นที่ชนบท ก็ให้รู้สึกอิจฉาริษยาต่อภาพของครอบครัวที่อบอุ่นผาสุกในชุมชนนั้นไม่ว่าจะเดินไปที่ไหน ก็เต็มไปด้วยรอยยิ้ม ถามได้ทักทายกัน บางครั้งเราเดินไปสองมือเปล่าๆ แต่หากกลับมามีทั้งกล้วย หว้ามัน ขนมติดไม้ติดมือกลับมา ภาพของหญิงชราที่ไม่ได้แม่แต่จะเป็นญาติข้างใดเลย ส่งเสียงให้คิดให้พรเมื่อรู้ว่าเพื่อนและเราจะจากบ้านอีกครั้งเพื่อไปเรียน เสียงพรวดบรรมยังติดอยู่ในใจ “ให้เจ้าไปเรียนเอาความรู้กลับมาพัฒนาบ้านเมือง ไปอยู่โน่นอย่ามีเรื่องมีราวกับใคร ทำตัวดีๆ ให้เป็นที่รักของคนอื่นๆ อย่าได้เจ็บอย่าได้ไข้..”

ชุมชนที่มีทั้งพ่อแม่ ญาติพี่น้อง
เพื่อนบ้านห้อมล้อม เป็นมิตร ดูแล
แบ่งปัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน บ้าน
ใครมีงานมีการก็จะไปช่วยแม่เจ้าบ้าน
ไม่ได้ร้องขอ ลูกหลานใครทำอะไรไม่ดี
ไม่ถามก็จะตักเตือนสอนสั่งแทนพ่อแม่
ใครทำอะไรดี ๆ ก็บอกให้ลูกตนเอา
เยี่ยงอย่าง เมื่อได้มาพักพิงบ้านเพื่อน
คนนี้เป็นพัก ๆ จึงไม่แปลกใจเลยว่า
เพื่อนเอาลักษณะนิสัยดี ๆ อย่างที่เห็นมาจากไหน

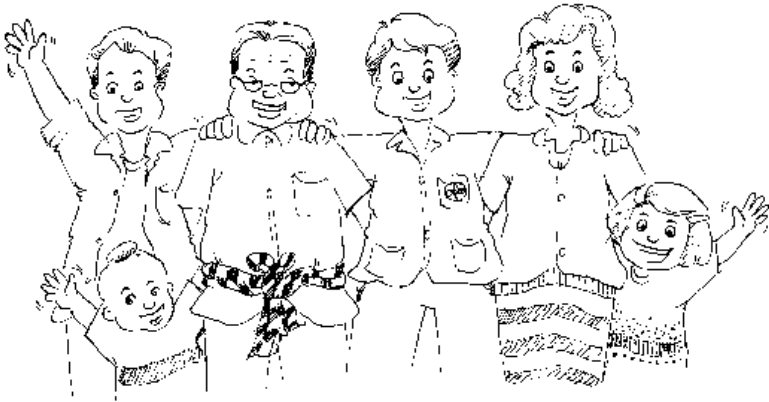
ชุมชนที่มี “ความเป็นชุมชน” (sense of community) คือ ชุมชนที่มีจิตวิญญาณ
ความรู้สึก ที่หลอมรวมความเป็นคนของ
ชุมชนแห่งนั้น ทั้งประวัติศาสตร์ความ
เป็นมา ความเป็นพวกพ้องเดียวกัน มี
ความรักความเอื้ออาทรให้กันและกัน
ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความเกาะเกี่ยว
ผูกพันกัน มีประเพณี วัฒนธรรมความ
เชื่อร่วมกัน ฯลฯ

มารู้ข่าวจากเพื่อนในภายหลัง
ว่า ชุมชนของเธอเปลี่ยนไป ภาพอย่าง
นั้นหาไม่ได้แล้ว สังคมเมือง สังคมทุน
บุกรุกเข้าไปในชุมชน ผู้คนต่างคนต่าง
อยู่ ไม่มีความเอื้ออาทรให้ใ้ถามหา ลูก
ใครหลานใครไม่รู้จัก ไม่มีใครเชื่อใคร
ปัญหาในชุมชนมากขึ้นเป็นเงาตามตัว
ทั้งอาชญากรรม ยาเสพติด ครอบครัว
แตกแยก ผู้คนในชุมชนมีแต่ความ
ขัดแย้ง พังแล้วทิ้งงงทิ้งหวง หลาย
ชุมชนในประเทศก็หลีกสภาพแบบนี้ไม่
พ้น... ยกเว้นชุมชนที่เข้มแข็งมีหลักของตัวเองจริง ๆ แล้วจะยังมีชุมชนแบบนี้
อยู่ที่ไหน

การที่ชุมชนไม่เข้มแข็ง ส่วนหนึ่งมาจาก
การรับวัฒนธรรมและแนวความคิดผิด ๆ
มาจากต่างประเทศเกี่ยวกับความ
ฟุ้งเฟ้อ วัตถุนิยม และบริโภคนิยม ละ
ทิ้งขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม
ดั้งเดิม ทำให้สังคมเปลี่ยนเป็นสังคม
บริโภคนิยม กอบโกย สะสม เกิดการลงทุน
ทางธุรกิจที่สูญเปล่า ทำให้เกิดผลเสีย
ทางเศรษฐกิจ เกิดความขัดแย้งทาง
สังคม และทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมถูก
ทำลายอย่างรุนแรง

จวบจนวันนี้ ได้รู้จักชุมชนไสตันทอง ที่มีกลุ่มสร้างสุข เห็นหนทางที่
จะช่วยให้ชุมชนอยู่รอด และสุขสงบ มาดูเส้นทางแห่งความสุขที่พวกเขา ร่วมกัน
สร้าง.....

รู้จัก “กลุ่มสร้างสุขชุมชนบ้านไสแต้ทอง”

กระบวนการกลุ่ม (Group Process) เป็นกระบวนการที่สำคัญ กระบวนการหนึ่งในงานพัฒนา เพราะเป็นกระบวนการในการทำงาน ร่วมกันของกลุ่มบุคคลที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน และมีการดำเนินงาน ร่วมกัน โดยผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม ต่างก็ทำหน้าที่ของตนอย่าง เหมาะสม และมีกระบวนการทำงานที่ดี เพื่อนำกลุ่มไปสู่วัตถุประสงค์ที่ กำหนดไว้ การเปิดโอกาสให้สมาชิกได้เรียนรู้กระบวนการทำงานกลุ่มที่ดี จะช่วยให้สมาชิกกลุ่มเกิดทักษะทางสังคม และขยายขอบเขตของการ เรียนรู้ให้กว้างขวางขึ้น

ก่อนมาเป็นกลุ่มสร้างสุขชุมชนบ้านไสตันทอง

อาจารย์สมพงศ์ สงวนพงศ์

ประธานชุมชน เล่าให้ฟังถึงการก่อเกิดของชุมชนสร้างสุขไสตันทอง ที่ตนเองมีส่วนร่วมสร้างโดยย้อนอดีตให้เราเห็นเส้นทางว่า สมัยก่อนเรียนอยู่ที่วิทยาลัยครู ซึ่งปัจจุบันคือมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ตอนสมัยที่เรียนอยู่ชอบทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ เมื่อจบมาก็บรรจุเป็นครูอยู่ที่โรงเรียนเบญจมราชูทิศนครศรีธรรมราช บรรจุเข้ามาพร้อมกับเพื่อนที่จบมาพร้อมกันและมีอุดมการณ์คล้ายกัน

อ.สมพงศ์ สงวนพงศ์

พอดีในช่วงปี พ.ศ.2515-2516 เป็นช่วงที่ประชาธิปไตยแบ่งบานพอดี เด็กไม่ชอบ ผอ.ก็ประท้วงขับไล่ ไม่พ้นแม่แต่ผู้ว่าราชการจังหวัดด้วย ในช่วงนั้นเกิดปัญหาเยอะเพราะว่าครูก็ไม่เอาเด็กหรือไม่สนใจเด็ก และเด็กก็มองครูเป็นศัตรู พอปี พ.ศ.2517 ต่างฝ่ายต่างคิดได้ว่า ทำไมต้องทำแบบนี้ ที่ทำไปนี้ถูกหรือเปล่า ก็เริ่มทบทวนตัวเอง พอปี พ.ศ.2518 ก็เริ่มคุยกับผู้อำนวยการว่าจะตั้งกรรมการนักเรียน ผู้อำนวยการก็เห็นด้วยแต่ก็ยังติดกรอบอยู่ เพราะว่าทางกรมยังไม่ให้มีคณะกรรมการนักเรียน แต่ก็ยังมีไม่ได้จริงๆ

อาจารย์สมพงศ์บอกผู้อำนวยการว่า ถ้าไม่ทำตอนนี้จะลำบาก ตอนนั้นถือเป็นโอกาสดีแล้ว จึงเริ่มหาเด็กและจัดตั้งทีมงาน แต่ไม่ถึงกับเป็นสภานักเรียน เริ่มงานแรกก็เป็นงานปีใหม่โดยให้เด็กคิดเอง ทำกิจกรรมเอง ให้เด็กได้ทำแล้วมีความสุข มีเกียรติมีศักดิ์ศรี มีความภาคภูมิใจในตนเอง ไม่ใช่ครูเทียวไปชี้แจงให้เด็กทำ ว่าต้องอย่างโน้นอย่างนี้ แต่ผลสุดท้ายเด็กไม่ได้อะไรเลย เพราะมัวแต่ทำตามคำสั่ง ไม่ได้คิดเอง เราต้องให้เด็กรู้สึก ว่า ”เขาก็ทำได้”

และในการทำงานร่วมกันของเด็ก แม้จะมีปัญหาอุปสรรคเหมือนกัน แต่มันก็เป็นการคัดกรองเด็ก ทำให้เราได้เห็นศักยภาพของเด็กที่แท้จริง

ในช่วงแรกๆที่ได้ทำกิจกรรม เด็กที่เข้ามาร่วมเป็นเด็กที่อยู่ในโปรแกรม (วิชาเลือก) ท้ายๆ โดยเฉพาะเด็กเกษตร กลุ่มนี้ไม่ใช่เด็กเรียน (เรียนไม่เก่ง) แต่เมื่อเด็กพวกนี้มาทำกิจกรรมก็มีความเด่น ความเก่งขึ้นมาเป็นหนึ่งในเรื่องของผู้นำทางด้านกิจกรรม หลังๆเด็กเรียน (เด็กเรียนเก่ง เด็กแผนวิทย์ - คณิต) ก็บอกว่าเด็กกลุ่มทำกิจกรรมพวกนี้เป็นเด็กอาจารย์สมพงศ์

พอผ่านไปสองรุ่น กลุ่มที่ทำกิจกรรมนี้ไปเรียนต่อที่สถาบันอื่น ก็เห็นได้ชัดว่าเขามีฐานที่แน่นสามารถที่จะไปต่อยอดได้เลย เช่น บางคนไปเรียนปีแรกก็ได้เป็นรองนายกองการนิสิตนักศึกษาแล้ว บางคนก็ไปมีบทบาทอยู่ในสถาบันที่เข้าไปเรียนต่ออย่างเห็นได้ชัด เมื่อเขากลับมาเยี่ยมโรงเรียนก็มาเล่าให้ครูฟัง เราก็เอาสิ่งเหล่านี้ไปประกาศหน้าแถว หรือเอาสิ่งเหล่านี้ไปติดตามป้ายประกาศในโรงเรียน เป็นตัวกระตุ้นให้เด็กเห็นความสำคัญของการทำกิจกรรม ซึ่งก็เห็นได้ชัดว่า เด็กที่ทำกิจกรรมมีการ **“บ่มเพาะภาวะผู้นำ”** ได้ดี

พอมาช่วงหลังระบบโรงเรียนไม่ค่อยให้ความสำคัญกับกิจกรรม และประกอบกับครูที่ทำแบบทุ่มเทจริง ๆ หาได้ยากลงเรื่อย ๆ อาจจะเพราะมีภาระมาก และเรื่องของเศรษฐกิจรัดตัวด้วย อาจารย์สมพงศ์ยังสะท้อนให้ฟังว่า ในปัจจุบันครูทำงานเพื่อขึ้นเพื่อเงินเดือนมากกว่าทำเพื่อเด็กจริง ๆ หรือการทุ่มเทเพื่อเด็กด้วยอุดมการณ์ของความเป็นครูมีน้อย

กระตุ้นการเรียนรู้ ดูตัวอย่างจากชุมชนลำนินธุ์

การจะสร้างชุมชนที่บ่มเพาะเด็กได้ หมายความว่าชุมชนจะต้องเรียนรู้ และเป็นแหล่งบ่มเพาะ มีสภาพแวดล้อมและมีตัวอย่างผู้ใหญ่ดี ๆ ที่เด็กเห็นแล้วสร้างแรงบันดาลใจ เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนเฝ้าต้นทางมีการเรียนรู้และยกระดับตัวเองไปเรื่อย ๆ จากที่เคยได้ไปสัมผัสกับชุมชนต้นแบบ ที่ต่อสู้อย่างประสบ

ความสำเร็จคือ ตำบลลำสินธุ์ กิ่งอำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง ก็พาชาวบ้านไต่ต้นทองไปเรียนรู้ดูแบบอย่าง

อาจารย์เล่าให้ฟังว่า ในยุคหนึ่งชุมชนลำสินธุ์ซึ่งตั้งอยู่ระหว่างเขตภูเขากับเขตชุมชน และเป็นพื้นที่สีแดง ในเขตภูเขาเป็นพื้นที่คอมมิวนิสต์ ในเขตเมืองเป็นชุมชนที่มีเจ้าหน้าที่รัฐคอยดูแล พวกคอมมิวนิสต์หาว่าชาวบ้านเป็นสายให้กับตำรวจ ตำรวจก็หาว่าชาวบ้านเป็นสายให้กับคอมมิวนิสต์ ทำให้มีปัญหามาก สิ่งที่น่าเสียดายคือ ชาวบ้านถูกฆ่าตายไม่เว้นแต่ละวัน ต้องส่งเวรชีวิตไปหลายพันศพ (ที่เรียกว่าถังแดง) เมื่อมีปัญหาแบบนี้คนที่ยังอยู่ก็คิดถึงความปลอดภัย กลุ่มเยาวชนจึงรวมตัวกัน คิดวางแผนหาวิธีการที่จะอยู่ให้ได้

กระบวนการพัฒนาของเยาวชนก็เริ่มต้นตั้งแต่นั้นมา ทำให้มีจุดยืนของกลุ่มที่เข้มแข็ง มีความรัก สามัคคี มีการพัฒนาในทุกๆ ด้านทั้งสาธารณสุข การศึกษา หรืออาชีพ โดยเฉพาะในเรื่องของอาชีพที่ทำให้เขาอยู่ได้ในชุมชน บทเรียนของลำสินธุ์เขาผ่านการบ่มเพาะมาได้ เพราะผ่านความยากลำบากมากมายอย่างแสนสาหัสร่วมกัน แต่ถึงกระนั้นก็ใช้เวลาถึง 25 ปี จึงจะประสบความสำเร็จและป็นชุมชนเข้มแข็งที่สามารถเป็นต้นแบบให้กับชุมชนอื่นได้

กลุ่มสร้างสุขชุมชนบ้านไต่ต้นทอง

ชุมชนบ้านไต่ต้นทอง (ใส่ ภาษาใต้ แปลว่า ป่าละเมาะ) ตั้งอยู่ที่ตำบลท้ายสำเภา อ.พระพรหม จ.นครศรีธรรมราช เส้นทางของชุมชนสร้างสุขแห่งนี้ เริ่มขึ้นจาก ประธานกลุ่มคือ อาจารย์สมพงศ์ สงวนพงศ์ อดีตข้าราชการครูที่เกษียณก่อนกำหนด เพราะรู้สึกอึดอัดกับระบบการศึกษา

อาจารย์สมพงศ์เล่าว่า ระหว่างที่เป็นครูนั้นได้คลุกคลีกับเด็กนักเรียน พานักเรียนทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ ขณะเดียวกันก็มักมีคำถามในใจกับ

ระบบใหญ่ทั้งระบบของ “การศึกษา” ว่ามันใช่หรือ เป็นแนวทางที่ถูกต้องจริงหรือ **ทำไมการศึกษาจึงทำให้คนหันหลังทิ้ง “ถิ่น” ของตนมากขึ้นทุกขณะ** ยิ่งเมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนไปคำถามในใจดูจะชัดเจนขึ้นทุกทีเช่นกัน แต่ไม่เคยชัดในคำตอบที่จะแก้ปัญหาเหล่านั้นได้ อาจารย์จึงคิดว่าเราน่าจะเริ่มจากตัวเองนี่แหละ จะต้องมีการเรียนของตัวเอง ไม่ใช่โรงเรียนที่หวังเอากำไรแต่อย่างใด หากแต่เป็น **“โรงเรียนชีวิต”** เมื่อกลับมาหันดูบ้านหรือชุมชนที่ตนเองอยู่ ก็ยังอยู่ในสภาพติดลบ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเด็ก เยาวชน ที่เมื่อไปเรียนในมหาวิทยาลัยแล้วกลายเป็นเด็กที่ “ไม่รู้จักวัน” คือไม่รู้จักตะวัน หมายถึงไม่รู้เรื่องราวอะไร เอาแต่สนุกสนาน

เมื่อให้เวลาตนเองพิจารณาใคร่ครวญ ก็พอจะเห็นแสงสว่างปลายอุโมงค์อยู่บ้าง ไปปรึกษา**พระอาจารย์สุวรรณ วัดป่ายาง** เรื่อง**การทำบุญหนัก** นับว่าเป็นกิจกรรมแรกๆ ที่ตั้งเอาญาติพี่น้องมาร่วมกันทำก่อน

เมื่อทำๆ ไปก็เริ่มคิดว่ากลุ่มของเราคงไม่น่าจะเป็นการรวมกลุ่มเรื่องปุ๋ยอย่างเดียว น่าจะมีกิจกรรมอื่นมาต่อยอดใน**ความเป็น“กลุ่ม”** ที่เริ่มเหนียวแน่นของเราได้ จึงได้รวมตัวกับพรรคพวกที่มี “ใจ” คล้ายๆ กันมาร่วมกันคิดทำ “ค่ายเด็ก” ค่ายนี้จัดขึ้นช่วงปิดเทอม เอาลูกหลานในชุมชนญาติพี่น้องนั้นแหละ เพราะพูดกันง่ายดี โดยนำเด็ก อายุตั้งแต่ 9-13 ปีมาเข้าค่ายประมาณ 20 กว่าคน 5 วัน 4 คืน พ่อแม่ไม่ต้องเสียเงิน อยากให้ลูกได้กินอะไรก็เอามาสมทบ

การเข้าค่ายครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพียงเพื่อให้เกิดความอบอุ่นในครอบครัว ชุมชน อาจารย์มีความเชื่อว่า **“ถ้าครอบครัวอบอุ่น จะทำอะไรก็ไม่ยาก”** ปรากฏว่าพอทำค่ายได้เห็นสิ่งที่ตามมาเกินคาด นั่นคือ พ่อก็มาเตรียมสถานที่ แม่มาอยู่ในครัวทำกับข้าว คนแก่คนเฒ่ามาเล่าเรื่องเก่าๆ ให้ลูกหลานฟัง เรียกว่าทุกฝ่ายมีส่วนร่วม กิจกรรมเข้าค่ายก็ไม่ได้คิดอะไรไกลตัว **เน้นให้เด็ก ๆ ได้รู้จักตัวเอง รู้จักชุมชน รู้จักโลก และที่สำคัญ “รู้ดี รู้ชั่ว”**

เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันนั่นเอง โครงการค่ายเติบโตอย่างค่อยเป็นค่อยไป มีความสัมพันธ์ ความอบอุ่นในครอบครัว ชุมชน เป็นน้ำหล่อเลี้ยง

ชุมชนสร้างสุขบ้านไผ่ตันหง ยังมีกิจกรรมอื่นๆ อีกมากมาย ซึ่งล้วนแล้วแต่สร้างขึ้นเพื่อตอบโจทย์ในใจของคนในชุมชนนั่นเอง ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง พ่อแม่ ลูก ดนตรี กีฬา โดยเฉพาะเรื่องดนตรี มีการนำดนตรีพื้นบ้าน “วงไหดำ” มาเป็นจุดขาย เด็กๆ เริ่มสนใจและเริ่มหัดกันอย่างเอาใจจริง จนทุกวันนี้สามารถออกงานได้อย่างสบาย เรียกว่า “วงไหดำจิว” (จิว หมายถึง สมาชิกในวงเป็นเด็กๆ หาใช้ไหใบจิวไม่)

ความเข้มแข็งของกลุ่มสะท้อนได้จากคำพูดของสมาชิก ที่มาจากฐานคิดที่เข้มแข็ง อ.สมพงษ์ เล่าว่า ที่กลุ่มของเราเข้มแข็งมาขนาดนี้ เรามีหลักคิดที่ยึดเหนี่ยวที่ว่า “งานหรือกิจกรรมใดที่เข้ามาในกลุ่ม ถ้าดูแลแล้วจะทำให้กลุ่มไม่มีความสุข เราจะต้องให้กลุ่มตัดสินใจว่าจะรับหรือไม่รับ”

นี่คือสิ่งที่คนในชุมชนช่วยกันสร้างขึ้นด้วย “พลัง” ของตนเองอย่างแท้จริง จึงมั่นใจ และกล้าที่จะประกาศความมีศักดิ์ศรีของตนเองได้อย่างไม่อายใคร

การเสริมสร้างให้เกิดพลังชุมชน เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาชุมชน ไม่เพียงก่อให้เกิดการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วมเท่านั้น ยังต้องมีการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ในการร่วมคิด ร่วมทำ และพัฒนาชุมชน ซึ่งจะก่อให้เกิดพลังการจัดการ และเกิดองค์กรชุมชนขึ้น โดยความสมัครใจ และมีการจัดการที่ดี โดยสมาชิกชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการกันเอง ซึ่งเป็นเสมือนสัญญาประชาคม ในการแสดงพลังชุมชนเป็นศูนย์กลางการประสานงาน ทั้งภายในชุมชน และเครือข่ายภายนอกชุมชน อีกทั้งยังเป็นองค์กรชุมชน เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืนต่อไป

สร้างสุขให้ชุมชน ด้วยคนในชุมชน

“กลุ่มนี้พวกเราสร้างขึ้นเอง ไม่เกี่ยวกับราชการทำให้นะ” นี่คือการบอกเล่าของสมาชิกคนหนึ่งในกลุ่ม...

กลุ่มสร้างสุขชุมชนไสตันทอง เกิดจากความคิดของคนกลุ่มเล็กๆ นำโดย อ. สมพงศ์ สงวนพงศ์ เมื่อย้อนกลับไปถึงเส้นทางของไสตันทอง อาจารย์สมพงศ์ได้ร่วมกลุ่มครอบครัวแกนนำ โดยมากแล้วจะอยู่ในกลุ่มเครือข่าย มาพัฒนาฐานคิดฐานการอยู่ร่วมกัน ปฏิบัติโดยเน้นพัฒนาแกนนำเยาวชน หรือการสร้างแกนนำให้เกิดความเข้มแข็ง ตอนนั้นก็ดำเนินการมาพอสมควรแล้ว ก็ถือว่ากลุ่มสร้างสุขมีผลที่น่าพอใจในเรื่องของรูปธรรมและการสร้างความศรัทธา ความเชื่อมั่น แก่บุคคลรอบข้าง คนในชุมชนที่เริ่มเห็นความสำคัญมากขึ้น

พูดถึงเป้าหมายในการบ่มเพาะเยาวชน อาจารย์สมพงศ์บอกว่า จะทำอย่างไรให้เยาวชนได้อยู่กับชุมชนได้อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี และดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข เพราะถึงเขาจะไปเรียนหรือทำงานที่อื่น ก็ต้องกลับมาอยู่ที่บ้านเกิดอยู่ดี อาจารย์มีความเห็นว่าการศึกษาในระบบกำลังจะถึงที่สุดของเส้นทางบ่มเพาะเยาวชนแล้ว

“หลักๆ ก็คือทำให้ชุมชนเราอยู่เย็นเป็นสุข ชุมชนจะอยู่เย็นเป็นสุข ครอบครัวก็ต้องมีความสุข ถ้าครอบครัวไม่มีความสุขจะมีแรงไปทำอะไร แล้วก็อยากให้ชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข ครอบครัวก็ต้องเป็นหน่วยหลัก ก็มาดูแล

ครอบครัว พ่อ แม่ ลูก ถ้ามาแต่พ่ออย่างเดียว แม่ไม่เห็นด้วย ลูกไม่เอาด้วย ไม่ได้ มาแต่แม่อย่างเดียวก็ไม่ได้

อาจารย์สมพงศ์ตั้งเป้าไว้ว่าจะใช้เวลาอย่างน้อย 15 ปี ในการสร้างชุมชนและการพัฒนาด้านต่าง ๆ แต่ก็ไม่รู้จะดำเนินการได้ถึงไหน เพราะปัญหาที่เจอคือ **ทำอะไรให้ตัวแกนนำเข้มแข็ง โดยมีหลักคิด รูปแบบ วิธีการ แต่การทำให้ต้องใช้เวลา เพราะต้องสร้างความเชื่อมั่นด้วยตัวของเขาเอง** ท่ามกลางบริบทที่คนรุ่นใหม่ในชุมชนมีโอกาสดูตึงออกนอกกลุ่มนอกทางได้ตลอดเวลา โดยคนรอบข้าง พ่อแม่ สังคม วิถีชีวิต หรือปัจจัยอื่นๆอีกต่าง ๆ นานาที่มีบทบาทชีวิตเยาวชน

สิ่งตึงตูดต่าง ๆ แม้จะมีอิทธิพล แต่สิ่งที่สำคัญซึ่งมีผลมากที่สุดคือ **ผู้ใหญ่ไม่ค่อยให้ความไว้วางใจ หรือไม่ค่อยให้โอกาส ขาดความเชื่อมั่นในตัวเด็ก ขอบมองในแง่ลบ ทำให้ไม่มีอะไรไปดึงเขากลับมา** เพราะฉะนั้นจึงถือเป็นเรื่องยากในการบ่มเพาะเด็กและเยาวชน เพราะขนาดในโรงเรียนเอง อาจารย์สมพงศ์ก็ต้องใช้เวลาเป็น 10 ปี ถึงจะพัฒนาทักษะของเด็กให้มีความเชื่อมั่น เด็กได้คิดเอง ได้ทำอะไรเอง นี่เป็นกิจกรรมของโรงเรียนเอง ถ้าอยู่ในชุมชน องค์กรประกอบ ตัวแปร และปัจจัยต่างๆ จะเยอะกว่ามากเลยทีเดียว ดังนั้น **การบ่มเพาะเด็กและเยาวชนจึงต้องใช้เวลาในการสร้างความเชื่อมั่น ศรัทธา จึงจะบ่มเพาะ “เมล็ดพันธุ์แห่งความดีงาม” ให้เกิดแก่ชุมชนได้**

การรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือด้านอาชีพในชุมชน

ไสตันหงเป็นชุมชนที่มีกิจกรรมสร้างสุขของคนในพื้นที่ ซึ่งเกิดจากการรวมตัวของประชาชนในพื้นที่ เพื่อต้องการแก้ปัญหาของตัวเอง แม้สภาพของชุมชนโดยทั่วไปจะไม่ใช่สภาพที่ยากจนหรือลำบากมาก แต่ทว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมจนกระทั่งความสุขที่เกิดขึ้นในอดีตเริ่มหายลงไปทุกที และสภาพของชุมชนไสตันหงดำเนินไปเรื่อยๆ จนกระทั่งวันหนึ่งเริ่มมีคนเห็น

ปรากฏการณ์ดังกล่าวและคิดที่จะพัฒนาชุมชนไสตันทองขึ้นมาใหม่ให้สามารถดำรงสภาพของความสุขต่อไป

แต่การสร้างชุมชนให้มีความสุขไม่สามารถกระทำได้โดยปัจเจกบุคคล จำเป็นต้องมีการรวมกลุ่มเกิดขึ้น เพราะฉะนั้นกลุ่มสร้างสุขไสตันทองจึงค่อยๆ เกิดการรวมตัวและจัดตั้งเป็นกลุ่มเล็กๆ เพื่อที่จะทำกิจกรรมฟื้นฟูคนและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมควบคู่กันไป

ชุมชนไสตันทองเริ่มทำกิจกรรมเกษตรชีวภาพเป็นกิจกรรมแรกๆ เพื่อฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมลง รวมทั้งเป็นเครื่องมือให้เกิดการปรับเปลี่ยนวิธีคิดเกี่ยวกับการใช้ชีวิตและการอนุรักษ์ธรรมชาติ โดยที่ใช้รูปแบบการดำเนินการแบบค่อยเป็นค่อยไป และรวมกลุ่มจากบรรดาเครือญาติก่อนแล้วจึงค่อยขยายไปสู่คนอื่นๆ

อาจารย์สมพงศ์ เล่าว่า ปี ๒๕๔๖ เริ่มด้วยการตั้งกลุ่มได้สมาชิก ๒๕ คน น้องเขยมีเรือนเก่าอยู่แล้ว จึงทำปุ๋ยหมักแบบกลบ ปรากฏว่าใช้แรงมาก เวลากลบคนจะไม่มาช่วยกันทำ ไปปรึกษาพระอาจารย์สุวรรณ ที่วัดป่ายาง เรื่องทำปุ๋ยหมัก พระอาจารย์สุวรรณก็แนะนำว่า ใส่กระสอบหลวมๆ วางเป็นชั้นก็ได้ไม่ต้องพลิก ระหว่างนั้น มีสมาชิกคนหนึ่ง ปลุกหมาก จะโค่นต้นไม้ จึงไปขอไว้ เอาเพื่อนสมาชิกด้วยกันตัด เลื่อย ฯลฯ ช่วยกันทำอยู่ ๒ สัปดาห์ จึงได้ชั้นวางกระสอบปุ๋ย แล้วพระอาจารย์สุวรรณก็พาทีมมาสอน พวกเราก็พาทีมทำกัน ปรากฏว่าการทำเป็น **“ปุ๋ยหมักแห้ง”** เห็นผลชัดว่าคนชอบ เพราะใช้ง่าย

ทำปุ๋ยอยู่ครบปีก็มาคิดว่า เราจะ
ทำแต่ปุ๋ยกันอย่างเดียวหรือ เราจะมีแปลง
สาธิตให้เขาดูด้วยหรือไม่ อาจจะเป็น
แปลงผัก แปลงเพาะชำก็ได้ เลยนำไปสู่
การหาคนมาทำแปลงสาธิต โดยจะปลูก
ในปายางใหม่ของน้องสาว มีคนมาปลูก
กัน ๓ คน ได้ถั่วไร่ค่างจากเขาหินซ้อนมา
ปลูกขึ้นผักขาวๆ งอกงามดี ดีปลีก็ขึ้นสวย
คะน้า ผักกวางตุ้งก็งามดี

สมาชิกกลุ่มนี้ นัดทำปุ๋ยจะมา
แต่นัดทำอย่างอื่นไม่ค่อยมา รวมทั้งการ
ปลูกผักด้วย แต่เมื่อผักงอกงามได้ผลดี
อาจารย์ก็ให้ทุกคนเก็บไปกินได้ แต่คนที่
ไม่ได้มาปลูกก็ไม่กล้าเก็บ ต้องเก็บไปให้

ทำเรื่องแปลงสาธิตมา ๑ ปี ก็
ตั้งชื่อกลุ่มกัน มีแต่คนเสนอว่าตั้งชื่อเป็น
กลุ่มปุ๋ยหมัก อาจารย์เห็นว่าเราเป้าหมาย
ของเราไม่ได้แค่ทำปุ๋ย เลยเสนอว่าตั้งเป็น
กลุ่มสร้างสุข แต่แพ้โหวต จึงต้องตั้งเป็น
กลุ่มปุ๋ยหมักขึ้นมาก่อน

ดูท่าทางว่าฝันจะเป็นจริงได้ยาก
จึงลองออกมามองดูกลุ่มใหม่ พบคนที่ไ
ต้นทงนี้ มีความเป็นกลุ่มเป็นก้อนอยู่แล้ว
เกาะเกี่ยวกัน ๘ ครอบครัวเหนียวแน่น
เรามาต่อยอดได้ ไม่ต้องไปตั้งกลุ่มใหม่

การทำปุ๋ยหมักแห้งชีวภาพ

วัสดุที่ใช้ :

1. มูลสัตว์แห้งละเอียด 1 ปี๊บ
2. แกลบดำ 1 ปี๊บ
3. รำละเอียด 1 กก.
4. เศษพืชหรือวัสดุที่หาได้ง่ายใน
ท้องถิ่น 1 ปี๊บ เช่น ฟางข้าว เปลือกถั่ว
เหลือง ชี้อ้อย ชูยมะพร้าว ฯลฯ อย่าง
ใดอย่างหนึ่ง
5. น้ำหมักชีวภาพ 2 ขอนแกง
6. กากน้ำตาล 2 ขอนแกง
7. น้ำประมาณ 10 ลิตร

วิธีทำ :

1. คลุกเคล้าวัสดุให้เข้ากัน รดน้ำที่ผสม
น้ำหมักชีวภาพ และกากน้ำตาลตาม
อัตราส่วนให้ทั่วกองวัสดุ
2. กองปุ๋ยให้สูงประมาณ 20 – 30 ซม.
คลุมด้วยกระสอบป่านที่ชุ่มน้ำ ทิ้งไว้ 3
วัน หากปุ๋ยหมักย่อยสลายเสร็จสมบูรณ์
แล้วนำไปใช้ได้

วิธีใช้ :

1. ผสมดินเตรียมแปลงปลูกพืช อัตรา
ปุ๋ย 1 กก./ตารางเมตร
2. ใช้ร่อนก่อนหลุมก่อนปลูกพืชผักที่มี
อายุเกิน 2 เดือน ประมาณ 1 กำมือ/
หลุม
3. หว่านบริเวณรองทรงพุ่มของไม้ผล
ไม้ยืนต้น อัตรา 3 – 5 กก./ต้น ขึ้นอยู่
กับอายุและขนาดทรงพุ่ม ไม้ผล

เมื่ออาจารย์สมพงศ์ เห็นว่ากลุ่มนี้ซึ่งเป็นเพื่อนของน้องชาย (เป็นสมาชิกในกลุ่มปุ๋ยชีวภาพด้วย) ที่มีความเป็นธรรมชาติของความเป็นกลุ่มอยู่แล้ว การรวมตัวของคนกลุ่มเล็กๆ ด้วยพลังเช่นนี้ น่าจะเชื่อมต่อในการสร้างชุมชนที่เป็นสุขอย่างที่เคยเห็นในอดีตได้ จึงนำแนวความคิดนี้มาปรึกษา กลุ่มก็เห็นด้วยกับแนวความคิดของอาจารย์ จึงตั้งกลุ่มขึ้นในปี 2548

ลุงสุพจน์ ยาจาดิ บอกกับเราว่า ก่อนหน้านี้ไม่ได้เป็นระบบกลุ่ม แต่เป็นระบบเครือญาติที่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน บ้านไหนทำอะไรก็ไปช่วยกัน มีอะไรก็แลกเปลี่ยนกัน งานสนุกงานก็มี ศิลปะพื้นบ้าน ไม่เล่นการพนัน แต่ยังไม่ถึงขั้นปลอดอบายมุขไปเสียทีเดียว

ปัจจุบัน ชุมชนไสตันทงมีการดำเนินกิจกรรมหลากหลายและมีสมาชิกเพิ่มมากขึ้น เช่น กิจกรรมเกษตรชีวภาพ กิจกรรมเยาวชน กิจกรรมฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชน เป็นต้น หากเราเดินเข้าไปในชุมชนไสตันทง เราจะพบสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่ ผู้คนมีน้ำใจให้แกกันและมีการร่วมมือกันทำกิจกรรมอยู่เสมอ เพราะฉะนั้นกิจกรรมของที่นี่ซึ่งเกิดขึ้นในรอบประมาณ ๕ ปีทำให้พื้นที่คนและสิ่งแวดล้อมได้ในระดับหนึ่ง

ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการรวมกลุ่มของชุมชน :

1. มีผู้นำที่เอาจริงเอาจัง เห็นประโยชน์ของชุมชนส่วนรวม
2. มีกลไกในการขับเคลื่อน มีเครื่องมือในการสร้างการเรียนรู้
3. มีตัวอย่างรูปธรรม มีความสำเร็จให้เห็น มีผู้นำทำเป็นแบบอย่าง
4. มีความเชื่อมั่นและศรัทธา ซึ่งกันและกัน
5. มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน

จากชุมชน สู่เยาวชนสร้างสุข

กิจกรรมที่สำคัญประการหนึ่งของชุมชนไสตันทอง คือ **กิจกรรมการสร้างเยาวชน** ผู้นำชุมชนที่นี่ค่อนข้างให้ความสำคัญกับการพัฒนาเยาวชนมาก โดยมองว่ากิจกรรมของเยาวชนไม่จำเป็นต้องรอให้หน่วยงานรัฐมาช่วยเหลือแต่ว่าเป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่ที่จะต้องสร้างให้เด็กในวันนี้เป็นเด็กที่ดีในวันนี้ให้ได้ เพราะฉะนั้นกิจกรรมการสร้างสุขของที่นี่จึงรวมถึงการสร้างสุขของเยาวชนด้วย กิจกรรมการพัฒนาเยาวชนอยู่ภายใต้ฐานคิดการทำให้เยาวชนมีกิจกรรมเพื่อพัฒนาตนเองและเป็นกิจกรรมการสร้างสุขด้วย การทำกิจกรรมของเยาวชนจึงเป็นการเรียนและเล่นปะปนกันไป ทำให้เกิดความเพลิดเพลินและเป็นการทำงานในท่ามกลางความสุข

จากกระบวนการทำงานของกิจกรรมเยาวชนทำให้กิจกรรมเหล่านี้กลายเป็นการฝึกเยาวชนให้สามารถมีทักษะในการวางแผน การระดมความคิด การทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะได้มาจากการทำกิจกรรมของเยาวชนแทบทั้งสิ้น แม้ว่าการทำกิจกรรมในแต่ละครั้งจะมีผู้ใหญ่มาช่วยหนุนเสริมแต่ทว่าก็เป็นการเสริมเพื่อสนับสนุนให้กลุ่มเยาวชนสามารถพัฒนาทักษะและความรู้ต่างๆ เพื่อที่จะสามารถก้าวหน้าต่อไปได้

น้องจูนแกนนำกลุ่มเยาวชนที่ไสตันทอง เล่าให้ฟังว่า ในช่วงแรกของการทำกิจกรรมจะมีผู้ใหญ่เข้ามาช่วยในการทำงาน ทำหน้าที่เสมือนพี่เลี้ยงให้กับเรา ในช่วงหลังผู้ใหญ่จะปล่อยให้เราทำงานกันเองมากขึ้นเพราะเห็นว่าเราทำได้และอยากฝึกพวกเราให้เติบโตและก้าวหน้าได้ด้วย

ผู้ใหญ่ที่นี่ใจดี มองเห็นถึงความสำคัญของกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืนประการหนึ่งนั่นคือการพัฒนาคุณภาพของเยาวชนให้เกิดขึ้นก่อน เพราะเขาเหล่านี้จะเป็นกำลังที่สำคัญต่อชุมชนในวันข้างหน้า กิจกรรมเกือบทุกอย่างที่ชุมชนออกแบบให้เกิดขึ้นจะมีเยาวชนเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยเสมอ เพราะฉะนั้นกระบวนการพัฒนาเยาวชนของชุมชนไสตันทองจึงไม่ใช่

กระบวนการพัฒนาที่แยกออกมาจากกระบวนการทั้งหมดแต่ถือเป็นภารกิจที่ร่วมอยู่กับกลุ่มสร้างสุขใสต้นทาง

จนมาถึงวันนี้กิจกรรมของเยาวชนที่นี่ได้ขยายออกไปเชื่อมโยงกับพื้นที่อื่นๆอย่างน่าสนใจ และยังได้ขยายการมีส่วนร่วมเข้าไปสู่กิจกรรมภายนอกพื้นที่ ที่นี้จึงกลายเป็นแหล่งบ่มเพาะเยาวชนเพื่อให้เขามีความพร้อมในการออกไปเรียนรู้กับสภาพแวดล้อมภายนอกได้อย่างเท่าทัน และรู้จักที่จะเรียนรู้ด้วย แม้ว่าจะเป็นกลุ่มเล็กๆแต่ทว่าเยาวชนของที่นี่เมื่อออกไปเรียนในโรงเรียนอื่นๆก็มักจะเป็นผู้นำ

การได้เห็นเยาวชนเติบโตและมีการเรียนรู้ที่ดีทำให้ผู้ปกครองเกิดความสุข ความสบายใจเนื่องจากว่าพวกเขาเห็นลูกหลานของตัวเองทำในสิ่งที่ดีๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการพัฒนาเยาวชนสามารถสร้างให้เหล่าเยาวชนเปลี่ยนแปลงตนเองในหลายๆด้าน เช่น การกล้าแสดงออกมากขึ้น การรู้จักคิด การทำงานร่วมกับผู้อื่นๆ และการแสวงหาเรียนรู้ในสิ่งที่ดี ปรากฏการณ์เหล่านี้คือสิ่งที่เกิดขึ้นกับกลุ่มสร้างสุขใสต้นทาง ปัญหาเยาวชนที่เกิดขึ้นในสถานที่อื่นๆ จะไม่เกิดขึ้นในสถานที่แห่งนี้ เช่น ยาเสพติด การลักขโมย เยาวชนที่นี่เป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ และเป็นกำลังที่สำคัญในการสืบทอดศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน เพราะฉะนั้นกิจกรรมเหล่านี้จึงได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครองอย่างเต็มที่

ปัญหาการทุกข์ใจที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของผู้เป็นแม่ก็คือพฤติกรรมของลูก หากลูกมีการเรียนรู้ที่ดีก็จะทำให้พ่อแม่เบาใจและวางใจสามารถทำอย่างอื่นได้อย่างวางใจ เพราะฉะนั้นกระบวนการพัฒนาเยาวชนจึงไม่ได้เป็นเรื่องที่แยกออกอย่างเด็ดขาดจากวิถีชีวิตของผู้ใหญ่โดยรวมแต่ทว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการสนับสนุนให้ผู้ใหญ่ทำเรื่องอื่นๆอย่างวางใจ เพราะไม่ต้องห่วงกังวลกับลูกหลานชุมชนที่นี้จึงเน้นเป็นพิเศษสำหรับกิจกรรมการพัฒนาเยาวชน

จากกลุ่มสร้างสุข...สู่โรงเรียนชีวิต

มนุษย์มีความสงสัยใคร่รู้โดยธรรมชาติตั้งแต่เกิดจนตาย และมนุษย์มีการเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ดังนั้น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบ และไม่เป็นระบบ จากเพื่อนสู่เพื่อน จากพ่อ แม่ ลูก จากผู้รู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น... ทุกคนล้วนมีประสบการณ์ทั้งทางตรงและอ้อมไม่เหมือนกัน ฉะนั้น คน 2 คน จึงสามารถเป็นได้ทั้งศิษย์และครูให้กันและกันได้ รวมทั้งสิ่งแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ก็เป็นครูของเราได้ ถ้าเรารู้จักที่จะเรียนรู้กับมัน การเรียนรู้จึงอยู่ในวิถีชีวิตของเราอยู่ตลอดเวลา...

ก่อนจะมาสู่เส้นทางแห่งการสร้างสุขของชุมชน อาจารย์เล่าย้อนไปถึงประสบการณ์ของตนเองว่า ค่อนข้างจะผิดหัวกับโรงเรียนในระบบ ที่ไม่ได้ปลูกฝังเรื่องราวของชีวิต หากปลูกฝังแต่วิชาการความรู้ แก่งแย่งแข่งขัน ซึ่งดีซึ่งเด่น

“ไม่ได้มีตรงไหนบอกว่า เอ็งต้องออกไปใช้ชีวิตในสังคมอย่างมีความสุขนะ ต้องให้เกียร์ติดกัน ต้องเสียดสนนะ ต้องไม่เห็นแก่ตัว ตรงนี้จะไม่มีใครสอนในโรงเรียน ยิ่งเดี๋ยวนี้ยิ่งไม่เห็น ไม่กล้าสอนด้วยซ้ำบางคน นี่คือโรงเรียนในระบบ ที่นี่พอมาเจอของจริง

พอมารู้ชีวิตจริง ๆ มันจะอยู่กันได้ มีความสุขได้ มันต้องเกื้อกูล ต้องเอื้ออาหาร ต้องช่วยเหลือ ในโรงเรียนไม่ว่าครูไม่ว่าเด็กมันเป็นอีกเรื่อง เมื่อก่อนยังดิสสมัยเด็ก ๆ รุ่นเรามาหน้าพิบูลย์หน้าพิบูลย์เมือง หน้าพิบูลย์เมืองอยู่กันยังใจให้อยู่กันได้อย่างสงบ แต่เดี๋ยวนี้มีที่ไหน วิชาที่ไม่ได้สอบเอ็นทรานส์ คนในสังคมจึงขาดศีลธรรม คุณธรรม มือใครยาวสาวได้สาวเอา”

จึงเป็นที่มาของโรงเรียนชีวิตแห่งนี้ อาจารย์ชี้ให้ดูมุมที่ตั้งป้ายซึ่งมองเห็นเป็นเนินดิน มีต้นไม้ประดับอยู่ พอเดินเข้ามาข้างหลัง เลยไม่เห็นตรงมุมไหนมีป้าย

“โรงเรียนชีวิต”

“แหล่งมั่วสุมทางปัญญาและความคิด
เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม”

ที่นี่ไม่มีอาคารเรียน แต่ทุกอย่างที่อยู่ในบริเวณนี้เป็นแหล่งเรียนรู้ได้ทั้งนั้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของอาชีพ ปลูกผัก สวนผลไม้ ผัก ปุ๋ย สวนป่า สมาชิกของที่นี่เป็นได้ทั้งครู และนักเรียน **“ถ้ามาตรงนี้แลกเปลี่ยนพูดคุยกัน นี่ก็ถือว่าเป็นการเรียนเรื่องเกี่ยวกับชีวิตแล้ว”**

จากนั้นอาจารย์ชี้ไปที่ควายปั้น “ที่นอนด้าอยู่ที่นี่ มีเรื่องราวที่สามารถมาเรียนรู้ เรียน 3 ชั่วโมงก็ไม่จบ พูดถึงตรงนี้ว่าทำไมมีควายตัวนี้นอนอยู่ มันมีที่มาที่ไป ทำไมศาลานี้มันเป็นอย่างนี้” โดยอาจารย์มองว่า **คนทุกคนมีองค์ความรู้ของตนเอง** ก็มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ทำอย่างไรให้อยู่กันได้

“ผมผิดหวังกับอะไรต่างๆ ที่หน่วยงานราชการไปสร้างไปทำไว้แล้วมันก็กลายเป็นอนุสาวรีย์ **มันตาย มันไม่มีชีวิต** เคยเห็นไหม ศูนย์นั้นศูนย์นี้ ไ้

นั่นไฉน ร้าง เราก็มาคุยกันว่าของเราต้องมีชีวิต มาเมื่อไหร่ก็มีคน ต้องเจอ ต้องเห็น ต้องได้พูดได้คุย”

สมาชิกที่เป็นหลักอยู่มีประมาณ 10 กว่าครอบครัว ที่ต้องบอกเป็น ครอบครัวเพราะว่า ทุกคนทุกวัยในครอบครัวมีกิจกรรมร่วมกันที่นี่หมด ไม่ว่าจะเพิ่งหัดเดินไปจนกระทั่งถึงรุ่นขาเริ่มอ่อนแรง

“พอสมาชิกกลุ่มเขาเห็นว่า มีคุณค่า ได้เรื่องได้ราว เขาก็ไปคุย พอไป คุย หมู่อื่นๆ เขาก็มา เราไม่รับสมัคร เราได้อยากได้คนที่เขาเห็นว่าเข้าท่าก็ มา มาแล้วเขามีสุข ไม่ใช่มาแล้วเขาเป็นห่วง มีความไม่สบายใจ ฉะนั้น กิจกรรมทุกอย่างที่เน้นทำแล้วต้องมีความสุข”

“โรงเรียนชีวิต” เป็นเวทีให้คนที่อยากจะรู้และอยากจะถ่ายทอดความรู้ มีโอกาสได้ถ่ายทอดพบปะกัน ด้วยความสมัครใจและศรัทธาไม่มีการบังคับ เพื่อนำประสบการณ์นั้นไปใช้ในชีวิตจริง อยากมีความสุข โดยใช้ภูมิปัญญา เดิมๆ เป็นหลักในการคิด การพิจารณาถ่ายทอดโรงเรียนชีวิตที่ตอบสนอง ความอยากรู้ใคร่รู้ของคนแล้ว เรื่องของจิตวิญญาณ ความเป็นมนุษย์ที่มี คุณธรรม ที่จะให้สังคมมีความสุข ก็จะมีการส่งเสริมมาก พอกับทักษะต่างๆ เช่น อาชีพ หรือทักษะต่างๆ ในสังคม รู้จักความจริงและทรัพยากรที่ชนบทมี อยู่ ไม่ละทิ้งของดี ๆ ที่ตนมีอยู่

ครอบครัวสุขสันต์ ชุมชนเข้มแข็ง

กิจกรรมสร้างสุข

กิจกรรม คือ จุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ที่ดี ผู้ใหญ่หลายคนจึงเข้าใจ และมีการกระตุ้นและส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรมตามที่เขาถนัด...

พี่สุณีย์ จันทรวาสน์ สมาชิกอีกคนหนึ่งของกลุ่มเล่าถึงการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มว่า กิจกรรมที่กลุ่มจัดอย่างน้อยๆ ไม่ต่ำกว่าปีละ 4 ครั้ง ลักษณะของกิจกรรมจะเป็นกิจกรรมตามประเพณี เช่น วันสงกรานต์ บุญเดือนสิบ ลอยกระทง กิจกรรมด้านวัฒนธรรม เช่น วงโขน มโนราห์ กิจกรรมที่ส่งเสริมความสุขของครอบครัว เช่น ค่ายเยาวชน ค่ายครอบครัว รวมไปถึงการช่วยงานของวัด โรงเรียน อำเภอ ตามแต่เขาจะขอมา

อาจารย์สมพงศ์ เสริมว่า ในตอนแรกมาทำกลุ่มเฉพาะผู้ใหญ่มาก่อน ทำปุ๋ย และกิจกรรมอื่นๆ สังเกตเห็นว่า ช่วงปิดเทอมฤดูร้อน พอผู้ใหญ่มาทำปุ๋ย บรรดาลูกๆ ก็มาปั่นเปียๆ มาช่วยทำ มาเย็บกระสอบ ทำโน่นทำนี่ ก็เลยเห็นว่า เอ๊ะ เด็กพวกนี้เขาว่างๆ อยู่ น่าจะทำอะไรสักอย่าง

ค่ายเรียนรู้ชีวิต

การจัดค่าย โดยทั่วไปจะประกอบด้วยกิจกรรมผสมผสาน หลากหลายรูปแบบ เน้นการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ สร้างความคิดริเริ่ม สร้างความใฝ่รู้เรียนรู้และความกระตือรือร้น เพื่อแสวงหาความรู้ของเยาวชน นำความรู้มาวิเคราะห์หาเหตุและผล เป็นการแสดงออกซึ่งความคิด การทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ รู้จักการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ฯลฯ

ดังนั้น นอกเหนือจากกิจกรรมปุ๋ยหมัก ปลุกผัก ซึ่งเราทำอยู่แล้ว เพื่อต่อเติมความฝันเรื่อง โรงเรียนชีวิตให้เต็ม อาจารย์จึงคิดเรื่อง **“ค่ายเด็ก”** ซึ่งมีความสามารถจะทำได้ เนื่องจากรู้จักแหล่งวิทยากร ทั้งที่มคอญหมอบัญชา สหทัยมูลนิธิ โรงเรียนในพื้นที่ ฯลฯ จึงริเริ่มจัดงานเข้าค่ายเด็ก ในชุมชนไสตันทองปีแรก

มีเด็กอายุตั้งแต่ 9 – 13 ปีมาเข้าค่ายรวม 26 คน จัดค่ายกัน 5 วัน 4 คืน พ่อแม่ไม่ต้องเสียเงิน แต่มีอะไรก็เอามาให้ลูกตัวเองได้กินกัน ปรากฏว่ามีผู้ใหญ่ใจดีช่วยกันสมทบ โดยใช้กองทุนเงินล้านมาช่วยหลายพันบาท สมทบกับที่สหทัยมูลนิธิให้มาอีก 3,000 บาท พระอาจารย์สุวรรณ์ให้มา 2,000 บาท รวมแล้ว 8,000 บาท ที่เหลืออาจารย์สมพงศ์ใช้เงินบ้านาญตัวเองออก 12,000 บาท

จากความคิดว่า **เด็กควรจะรู้จักอะไรบ้าง ครอบครัวคืออะไร คนมาจากไหน ทำไมต้องมีกลองยาว ทำไมต้องมีวัด ต้องมีตลาด ตลาดเขาทำอะไร โดยเอาเรื่องใกล้ๆ ตัว อย่างเรื่องที่เด็กเห็นอยู่ทุกเมื่อเชิ้อวัน แต่เขาไม่ได้ใส่ใจ มาให้เขาได้เรียนรู้** อาจารย์เชื่อว่า **“หากครอบครัวอบอุ่น จะต่อเรื่องอะไรก็ได้”** และเชื่อว่า **“คนจะมีความสุข สังคมจะมีความสุข ฐานสำคัญคือครอบครัว”** และแล้ว งานค่ายก็ได้ผลเกิดคาด ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วม โดยปุยาตายาย ก็ได้มาเล่าเรื่องราวเก่าๆ โบราณให้ลูกหลานฟัง พ่อมาเตรียมสถานที่ แม่มาแกลงให้ลูกกิน

วิทยากรก็ไม่มี พี่เลี้ยงก็ไม่มี แต่อยากทำ ทางกลุ่มคิดว่าทำแล้วจะมีความสุข คิดอะไรได้ก็ทำ พอดคิดอย่างนี้ได้ วิทยากรก็ต้องไปหาที่ไหน ก็คือคนที่อยู่ในชุมชนนี้แหละ ลุง ป้า น้า อา

“อยากให้เด็กเขาเรียนรู้ชีวิต ศึกษาธรรมชาติ ใหรู้ว่าธรรมชาติเป็นอย่างไร จะดูแลธรรมชาติอย่างไร ใช้ชีวิตอย่างไรจึงจะอยู่แล้วมีความสุข อยู่ร่วมกับเพื่อนบ้าน อยู่ร่วมกับชุมชนอย่างมีความสุข เราจะเน้นในจุดนี้มากกว่า”

เมื่อเด็กมาเข้าค่าย ผู้ปกครองก็ตามมาดูว่า เขาถูกเขามาทำอะไร เขาช่วยอะไรได้บ้าง ปรากฏว่า แม่ก็มาหุงข้าวให้ลูก พ่อก็มาทำเต็นท์ ที่หลับที่นอน ช่วยดูแลโน่นดูแลนี่ หลายคนก็คิดว่า เอ๊ะ เข้าทำ เริ่มเห็นความสำคัญว่า ครอบครัวมันเป็นหลัก

พองานค่ายจบลง เราปิ้งตรึงกันหมดว่า **“เดินมาถูกทางแล้ว”** สิ่งนี้จะต้องเป็นกิจกรรมหลักของเรา ครั้งแรกนี้เราลงทุนกันเองเป็นหลัก เป็นการเรียนรู้ ครั้งต่อไปจะทำให้ดีกว่านี้ มีหลายจุดที่จะต้องปรับอยู่ เช่น พี่เลี้ยงซึ่ง

เป็นรุ่นพี่ที่อาสาเข้ามาดูแลน้อง ยังไม่มีประสบการณ์วิทยากรค่าย ใช้วิธีชี้รุ่นน้อง ทำให้บางคนร้องไห้ก็มี

จากจุดนี้จึงนำไปสู่ **“ค่ายพี่เลี้ยง”** ได้วิทยากรจากสหทัยมูลนิธิมาช่วยอบรมให้ แต่ด้วยความที่เราโลภเกินไป จบค่ายพี่เลี้ยงเราก็มองแผนให้มีค่ายเด็กต่อเนื่องกันไปเลย แต่ลดลงจาก 5 วัน 4 คืน เป็น 4 วัน 3 คืน พี่เลี้ยงที่ฝึกแล้วเหล่านี้ เอน้องอยู่ แต่ตัวเองกรอบ (เหนียวมาก) เพราะไม่ทันได้วางแผน และเป็นงานหนัก เราก็กเลยได้บทเรียน (อีกแล้ว)

พี่เลี้ยงมีทั้งหมด 14 คน เป็นเด็กในชุมชนทั้งหมด อายุระหว่าง 15 – 23 ปี ในจำนวนนี้มีคนที่ขยับจากลูกค่ายขึ้นมา 4 คน แม้ประสบการณ์ชีวิตของตัวเองยังน้อย ทำให้การชวนน้องคิด ชวนน้องคุยจะทำได้ยังไม่ดี แต่ถือว่าน่าพอใจ

“ค่ายสร้างคนและคนก็สร้างค่าย” เพราะค่ายทำให้เด็กหลายๆ คนมาทำกิจกรรมร่วมกัน ได้ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับเพื่อน กินข้าวหม้อเดียวกัน อาบน้ำด้วยกัน เป็นความผูกพัน เห็นอกเห็นใจกัน ได้พูดคุย เปิดใจ ได้เล่าความคิดความรู้สึกให้เพื่อนฟัง และก็ได้รับฟังเรื่องของคนอื่น มีการคิดร่วมกัน ทำ(งาน)ร่วมกัน ซึ่งคงไม่มีพบจากการเรียนในห้องเรียน และการที่เด็ก ๆ ได้เรียนรู้กับชาวบ้าน ไม่ว่าจะเป็นประวัติความเป็นมาของชุมชน ภูมิปัญญาชาวบ้าน ตลอดจนวิถีชีวิต มุมมองการมองโลกในแง่ดี ความสนใจ... ทำให้เด็ก ๆ เข้าใจเรื่องราวของชุมชนและรู้สึกผูกพันกับชุมชนมากขึ้น ไม่ใช่แค่รู้จักตัวอักษรในตำรา แต่เป็นความรู้สึกที่จะฝังในสำนึกของเด็ก ๆ และยิ่งไปค่ายบ่อย ๆ ยิ่งรู้สึกผูกพัน และอยากจะทำอะไรเพื่อชุมชนและสังคมมากขึ้น

ครอบครัวสุขสันต์ช่วงวันแม่

ครอบครัว คือ สถาบันแรกของมนุษย์และมีหน้าที่ในการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของสมาชิกทุกคน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ชีวิตคนเราถือกำเนิดขึ้นในครอบครัว โดยมีพ่อและแม่เป็นเบื้องต้น ตั้งแต่วัยทารกผ่านวัยเด็กและวัยรุ่น จนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ คนแต่ละคนจะมีบุคลิกภาพเป็นแบบใด มีความมั่นคงทางจิตใจ มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีคุณภาพ และมีคุณธรรมเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ได้รับมาตั้งแต่เล็กจนโต จากการมีปฏิสัมพันธ์ของคนในครอบครัวเป็นสำคัญ ดังนั้น ครอบครัวจึงเป็นสถาบันที่จะทำให้สังคมอยู่กันอย่างสงบสุข หรืออุ่นใจ...

เมื่อค่ายเด็กไม่ได้มีเพียงเด็กเท่านั้นที่มาเข้าค่าย หากยังพ่วงเอาพ่อแม่มาด้วย ก็เริ่มมองเห็นกิจกรรมที่จะทำต่อ...

“พอเห็นว่าเขามาอย่างนี้ วันแม่ก็เลยจัดค่ายครอบครัวเสียเลย ในปีเดียวกัน เราจัดค่ายเยาวชนในช่วงปิดเทอม ปิดเทอมก็คือ เมษายนเกิดปิ้งว่าจะเห็นยายตาเขาก็มาแล้วเรื่องสมัยก่อนให้ฟัง มาเล่านิทาน มาร้องเพลงกล่อมเด็ก ให้ฟังปั๊บก็เลยได้ความคิด จัดค่ายครอบครัว พอวันแม่ก็ได้โอกาสครอบครัวสุขสันต์ช่วงวันแม่ เอาพ่อแม่ลูกเลย พ่อคน แม่คน ลูกก็คนก็ได้ ปีแรกมา 26 ครอบครัว พอเอาเข้าจริงๆ ไม่ใช่เฉพาะหมู่ที่ 2 แต่มีมาจากคนใกล้ชิดสมาชิกกลุ่มด้วย”

สิ่งที่จะได้ก็คือ ความสัมพันธ์

ในครอบครัว ทั้งพ่อแม่ลูกจะมาเข้าค่ายกัน ในกระบวนการค่ายมีเกมกระชับความสัมพันธ์ ให้เขาได้ทำกิจกรรมร่วมกัน มีการพูดความในใจของพ่อแม่ลูก ลูกก็พูดถึงความในใจที่มีต่อพ่อแม่ พ่อแม่ก็พูดถึงความในใจที่มีต่อลูก บางสิ่งบางอย่างที่บางครอบครัวไม่กล้าพูดก็ได้มาพูดกันในตอนนั้น เกิดความเข้าใจกัน เป็นการเข้าค่ายแบบไม่เครียด ใช้เวลา 2 วัน 1 คืน ตอนเย็นให้แต่ละครอบครัวไปทำกับข้าวร่วมกัน แล้วก็มาร่วมกิน ส่วนวันที่สองก็จะพาไปทัศนศึกษา ดูงาน แล้วก็กลับมาสรุป

การที่สมาชิกแต่ละคนปฏิบัติหน้าที่ของตนเองได้อย่างเหมาะสม เช่น พ่อแม่ รับผิดชอบในการหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว ให้ความรัก ความอบอุ่นอบรมสั่งสอนลูก และเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูก ให้เวลาลูกๆ ที่จะพูดคุยปรึกษาหารือกัน ระหว่างสมาชิกในบ้าน และลูกๆ ก็จะต้องอยู่ในโอวาทของพ่อแม่ สมาชิกทุกคนยึดมั่นในคุณธรรม เมตตา กรุณา ประหยัด มัธยัสถ์ เสียสละ ซื่อสัตย์สุจริต การที่สมาชิกแต่ละคนมีความผูกพัน รักใคร่กันเช่นนี้ ย่อมแสดงให้เห็นว่าครอบครัวนั้นๆ เป็นครอบครัวที่มีความสุข

ลูกลูพจน์ และพีลูนีย์บอกต่อไปว่าแนวคิดก็คือ **ทำอะไรให้ครอบครัวอยู่เป็นสุข ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างครอบครัว ได้ช่วยเหลือกัน ให้มีความรักความกลมเกลียวระหว่างครอบครัวต่อครอบครัวในชุมชน**

“ความเป็นครอบครัว” เกิดจากความผูกพัน การมีความสัมพันธ์ที่ดีของสมาชิกในครอบครัว มีความอบอุ่น ซึ่งจะเป็นรากฐานของการพัฒนาครอบครัวให้เป็นครอบครัวที่เข้มแข็ง... เป็นครอบครัวที่สมาชิกทุกคนเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง รวมทั้งความสัมพันธ์ในครอบครัวที่มีการกิจร่วมกันและเกื้อกูลกัน และเป็นตัวอย่างแก่ครอบครัวอื่น ๆ ซึ่งจะเป็นฐานในการสร้างความเป็นปึกแผ่นมั่นคงให้กับชุมชนและสังคมต่อไป

เรียนรู้จากประเพณี

ในด้านสังคม ประเพณีและวัฒนธรรมช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิต และส่งเสริมศิลปาชีพ ถือได้ว่าประเพณีทำให้เกิดศิลปวัฒนธรรม ในด้าน จริยธรรม ยังเป็นการอบรมสั่งสอน และเป็นระเบียบบังคับปฏิบัติเพื่อ ก่อให้เกิดความสงบสุขและความเรียบร้อยในสังคม ซึ่งเป็นแนวทางใน การดำรงชีวิตให้ถูกต้องเหมาะสมนั่นเอง

นอกจากค่ายแล้ว กิจกรรมที่ชุมชนแห่งนี้ทำอยู่เป็นประจำ คือ กิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณี การละเล่น เช่น ใหลดำ ทับยาว แห่หมรับ เดือนสิบ (ประเพณีสารทเดือนสิบ) แห่เทียนพรรษา ลอยกระทง ฯลฯ

ในทุกๆ ปี ช่วงเดือนสิบทางภาคใต้ จะจัดพิธีทำบุญให้กับญาติที่ ล่วงลับไปแล้ว ด้วยการที่ชาวบ้านจะนำอาหารคาวหวานใส่หมรับ ซึ่งประกอบ ไปด้วย สิ่งประกอบ 5 อย่าง คือขนม ลา ขนมพอง ขนมกง สะบ้า และดีข้า เพื่อนำไปถวายพระอุทิศส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษ เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ ครอบครัว หลังจากนั้นก็ยกหมรับไปในพิธีชิงเปรต ว่ากันว่าถ้าใครได้รับประทาน ขนมต่างๆ ที่จัดมา จะเป็นสิริมงคลกับตัวเอง ถือว่าเป็นกิจกรรมสานสัมพันธ์ที่ ดีต่อกัน

“กิจกรรมที่เกี่ยวกับประเพณี ใครเข้าร่วมก็ได้ ลอยกระทงเราก็จัด แห่
หมรับเดือนสิบเราก็จัด (สำหรับที่เขานำไปทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษ
คล้ายๆ กับเซ็งเม้งของจีน) โดยประเพณีของคนทางใต้คนนครศรีธรรมราช
ลูกหลานจะต้องเอาขนมพองขนมลามายเยียมพ่อแม่ ผู้ใหญ่ พอวันทำบุญเขาก็
จะจัดหมรับไปวัด ที่นี้ความสะดวกของคนที่จะไปวัด คนเฒ่าคนแก่ ของก็เยอะ
บางที่ลูกหลานอยู่ต่างบ้านต่างเมืองมาก็แบบๆ อาจจะทำอย่างนั้นไม่ได้ ก็เอา
อย่างนี้ลือพูลูกหลานกลับมาเยียมบางทีก็ต้องกลับก่อนวันไปวัด เอาขนมพอง
ขนมลาที่จะจัดหมรับมารวมกันที่นี้ แล้วมาช่วยกันจัด แล้วก็จัดเป็นหมรับ
ใหญ่ๆ 4 หมรับ 4 วัด แล้วก็แห่ไปวัดแต่ละวัด มีกลองยาวนำไป เมื่อก่อนนี้
ครอบครัวหนึ่งเขาก็มีหมรับ ช่วงหลังๆ ครอบครัวมันเหลือแต่คนแก่ลูกหลานก็
ออกไปอยู่ต่างที่ต่างถิ่น ตรงนี้ก็เข้าท่าเขาก็พามา ก็ช่วยกันจัด เราก็อาอุปการณ
กะละมัง แล้วก็แห่ไปถวายวัดต่างๆ แทนที่จะได้แค่วัดเดียวก็ได้ตั้ง 4 วัด มัน
เป็นประเพณีเก่าแก่ เรายังยึดพิธีการเก่าๆ เราอยากให้เยาวชนเขาได้เห็น
เรียนรู้จากของจริง มันเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต”

กิจกรรมตามประเพณีวัฒนธรรม อาจจะมีแตกต่างกันออกไปในแต่ละท้องถิ่น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและความต้องการของชุมชนนั้นๆ เป็นสำคัญ แต่จะเห็นได้ว่ากิจกรรมตามประเพณีวัฒนธรรมเหล่านี้ล้วนทำให้ชุมชนมีความงดงาม อ่อนโยน เต็มไปด้วยความเอื้ออาทร ความกตัญญูและความเคารพซึ่งกันและกัน...

กิจกรรมตามประเพณีวัฒนธรรมของไทยส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับวัด เช่น การทำบุญตักบาตร นำอาหารไปถวายพระ ถือเป็นการสืบทอดและทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา เป็นการถวายเป็นกุศลให้รู้จักรักการให้และเสียสละ ส่วนการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษ ก็เป็นการแสดงความกตัญญูต่อบุคคลผู้มีพระคุณผู้ล่วงลับไปแล้ว หรือการสงฆ์น้ำพระทั้งพระพุทธรูปและพระสงฆ์ก็เพื่อความเป็นสิริมงคล และเป็นการแสดงความเคารพต่อปูชนียบุคคลผู้สืบทอดพระศาสนา การรดน้ำขอพรผู้ใหญ่ก็เป็นการแสดงความเคารพและความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ เป็นการแสดงความอ่อนน้อมถ่อมตนทำให้ท่านเมตตาเอ็นดู และการที่ท่านให้พร ก็เป็นการเตือนสติให้เราเริ่มต้นชีวิตด้วยความไม่ประมาท จึงเป็นกิจกรรมที่สมควรปฏิบัติเพื่อสืบทอดความดีงามและคุณค่าของประเพณีวัฒนธรรมนี้ไว้สืบไป

เยาวชนจึงไม่หลุดจากการดูแลของชุมชน

นำทางด้วยความคิด

สังคมที่อุดมด้วยความคิด ย่อมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพัฒนาตลอดจนเกิดความก้าวหน้าแก่สังคมนั้น ๆ อาจารย์สมพงศ์ สงวนพงศ์ คือหนึ่งในผู้นำชุมชนที่มุ่งมั่นสร้างสรรค์สังคม โดยปลูกฝัง ความคิด ความรู้ให้แก่เด็กและเยาวชน เพื่อให้เป็นบุคคลที่มี“ปัญญา”เป็นเครื่องนำทางชีวิต รู้จักใช้ความคิดมาช่วยแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน...

อาจารย์สมพงศ์ชี้ให้เห็นหน้าที่ของชุมชนที่พึงมีต่อเยาวชนว่า ต้องพยายามทำอะไรให้เขาดูแล้วเขาจะคิดออกเองว่า เอ๊ะมันน่าจะอย่างนั้น มันน่าจะอย่างนี้ ต้องสร้างหลักคิด ความเข้าใจเขาก่อน เข้าใจถึงตัวเขา พอเขารู้ว่าเจตนาของเราคืออะไร พอเขาตระหนักได้เราไม่ต้องพูดอะไรแล้ว เขาก็พัฒนาของเขาไปเอง ไปคิดแทนเขาไม่ได้ ยิ่งในปัจจุบันนี้ยิ่งยากมาก จัด

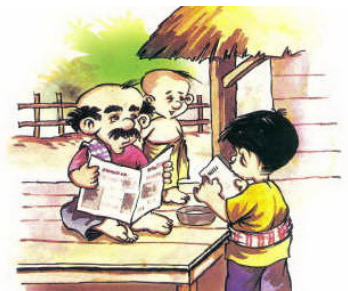
ประชุมตั้งกรรมการ จบ ตั้งแต่ออกจากห้องประชุม ต้องมีกิจกรรม เช่น พาไปเที่ยว ขึ้นเขา ลงห้วย เด็กสมัยนี้พูดอย่างเดียวไม่มีทาง ต้องมีกิจกรรมที่กระทบกับความรู้สึก พาไปดูคนป่วย คนแก่ คนลำบาก ให้มันกระทบเขาเลย ถ้าแค่เล่าให้ฟังไม่มีทาง พอถึงภาวะหนึ่งเขาจะคิดได้ เขาจะต้อยอดได้ ต้องพยายามพาไป ให้เห็น ได้รู้ ได้สัมผัส

“ย่าเลยว่ายาวชน เราห่วงของเรามาก เราต้องคิดหนัก เพราะว่ายาวชนเกี่ยวข้องกับ หนึ่ง ตัวเขาเอง สอง พ่อแม่เขา แล้วก็สภาวะของสังคมมันทำให้น่าห่วง”

พิธีณีย์เสริมขึ้นมาว่า ยาวชนพอโตแล้วต้องระวัง หลายสิ่งหลายอย่าง คืออยู่อย่างยาวชนของเราเรื่องยาเสพติด การพนัน การทะเลาะวิวาทจะไม่มีในละแวกนี้ลูกใครเป็นอย่างไรเขาจะช่วยกันดูแล ช่วยเป็นหูเป็นตาให้ ฝากกันได้ ตักเตือนกันได้

ส่วนหนึ่งของความคิดก็คือ เด็กถ้าเราไม่ปลูกฝังตั้งแต่เล็ก ๆ จะยาก เราอยากได้อยู่ให้มีความสุข แต่ถ้ารุ่นเขาอยู่อย่างทุกซัแล้วเราจะสุขได้อย่างไร

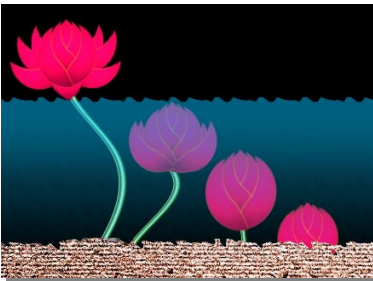
ลุงพจน์บอกว่า คนเราอยากได้อะไรก็อยากมีอยากรวกกันทั้งนั้น แต่ว่าถ้ารวยเงินแต่จนน้ำใจ เราร่านากแล้ว มีเงินรวกล้นฟ้า ถ้าลูกติดยา ทะเลาะวิวาทมีเรื่องมีราว มันก็ไม่มีความสุข แม้บางทีเรากินมื่ออดมื่อ หรือพอมีพอกิน แต่เรามีความสุข นั่นคือสุดยอดของชีวิต ไม่ต้องรวกล้นฟ้าก็ได้

แต่ให้ลูกเรามีความสุข มีกิน ไม่อดไม่อยาก ไม่ไปทะเลาะกับใคร ไม่ไปติดยา มีอะไรก็ช่วยกัน เห็นหน้าก็เรียกก็ทักทายกันด้วยความจริงใจ นั่นคือ ความสุข ไม่ใช่เพราะว่ามีเงินมาก เงินมากไม่ใช่ความสุข

การดำเนินชีวิตที่ดีทั้งในงานและชีวิต หลักใหญ่ๆ ก็คือ ต้อง**แก้ปัญหา**
เป็น จึงจะประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานและชีวิต การดำเนินชีวิตที่
ถูกต้องนั้นจะต้องรู้จัก**คิดเป็น พุดเป็น** (การสื่อสารทุกรูปแบบ) และ**ทำเป็น**
(ผลิตเป็น ปฏิบัติเป็น) ดังนั้น การคิดเป็นจึงเป็นหนึ่งในการดำเนินชีวิตที่
ถูกต้องดีงาม

การคิด เป็นการสร้างปัญญาให้เกิดขึ้นกับคน ความ
เปลี่ยนแปลงของสังคมโลก เปลี่ยนแปลงไปเพราะคนใช้ปัญญาในการ
พัฒนา สร้าง และแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ๆ อย่างไม่หยุดนิ่ง เมื่อคนคิด
เป็น นำความคิดไปสู่การปฏิบัติ เมื่อเกิดปัญหาในการปฏิบัติก็สามารถ
แก้ปัญหาการปฏิบัตินั้นๆ ให้ดำเนินการไปได้ตามที่กำหนดไว้ ดังนั้น คน
ที่คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น จึงเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มี
ปัญญา และมีความสุข

มนุษย์ เป็นสิ่งแปลกประหลาด
ในท่ามกลางความเป็นสิ่งแปลกประหลาดนั้น มีที่นาสนใจยิ่งอยู่สองประการ
คือ...มนุษย์มีปัญญา
และ...มนุษย์เป็นสิ่งที่พัฒนาได้

ความรู้ ความเข้าใจ...เกิดจากการมีแลใช้ปัญญา...
และความรู้ความเข้าใจจนถึงขั้นทำเป็น เป็นความเฉลียวฉลาดของปัญญา

เปิดพื้นที่ให้สร้างสรรค์

พื้นที่ของเด็กและเยาวชนมีมากน้อยแค่ไหน ถ้าเกิดไม่มีพื้นที่ในการแสดงออกก็ไม่มีพื้นที่ในการเผยแพร่ นี่เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การแสดงออกซึ่งความสามารถของเด็กและเยาวชนแผ่วลง... แต่หากพวกเขาได้รับโอกาสให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงออกซึ่งสิ่งที่คิด สิ่งที่เป็นความสามารถที่มี... เช่น ร้องเพลง เล่นละคร การพูดในสถานการณ์ต่างๆ ตลอดจนการแสดงศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นมากขึ้น ก็จะเป็นการฝึกทักษะในการแสดงออกและพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองไปพร้อมกันด้วย และที่สำคัญคือเขาจะได้รับการปลูกฝังค่านิยม จิตสำนึกที่ดี ความรักความผูกพันต่อชุมชนท้องถิ่นโดยไม่รู้ตัว...

สิ่งที่กลุ่มพยายามทำ คือ **ฝึกให้เด็กกล้าแสดงออกในสิ่งที่ดีงาม** ดังนั้น เด็กๆ ที่นี่ก็จะกล้าแสดงออก กล้าพูด ขึ้นบนเวทีถือไมค์ไม่สั่น เวลาเขาไปอยู่โรงเรียนอื่น เขาจะเป็นผู้นำเกือบทุกคน ส่วนมากจะไปเป็นพิธีกรในงานของอำเภอถ้าเขาขอมา “การเข้าค่ายทุกคนจะต้องออกไปพูด ต่อไปจะกลายมาเป็นพี่เลี้ยงของค่ายต่อไปอีก รุ่นแรกกับรุ่นสองเป็นพี่เลี้ยงแล้ว รุ่นต่อไปเข้ามาเรื่อยเราก็ตัดไปเรื่อย โดยเราดูตามอายุ ความสามารถของเขา ความพร้อมของเขาว่าเขาสามารถเป็นพี่เลี้ยงได้ไหม”

จากต้นไผ่สู่ไผ่รวมกอ

น้องจูนเล่าให้ฟังว่า “แรกๆ กิจกรรมของพวกเราคือการเข้าร่วมกับผู้ใหญ่ในกิจกรรมต่างๆ หลังๆ กิจกรรมเยาวชนที่ไสคันทองเริ่มได้รับความสนใจและสนับสนุนมากขึ้น ทำให้กลายเป็นกระบวนการพัฒนาเยาวชนขึ้นมา เราเริ่มทำจากสิ่งเล็กๆ ที่ทำได้ โดยการสนับสนุนจากผู้ใหญ่..”

กิจกรรมเหล่านี้ริเริ่มโดยผู้ใหญ่ โดยมีเป้าหมายในการพัฒนากลุ่มเด็กและเยาวชนในพื้นที่ เมื่อผ่านกิจกรรมแรกไปแล้วกิจกรรมต่อมาจะเป็นการปล่อยให้เยาวชนได้แสดงความสามารถของตัวเองในการกำหนดและออกแบบกิจกรรมต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นต่อไป โดยเยาวชนรุ่นแรกจะกลายเป็นพี่เลี้ยงให้กับรุ่นต่อมา ที่เริ่มทำกิจกรรมเยาวชนด้วยการออกแบบให้เป็นค่าย เป็นการ

เรียนรู้ร่วมกันภายใต้กิจกรรมต่างๆ ที่ออกแบบขึ้นมาใหม่ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

นอกจากนี้ยังมีงานประเพณีต่างๆ ที่มีอยู่เป็นประจำ ชุมชนจะใช้ประโยชน์จากงานประเพณีเหล่านั้นใส่ความหมายของการพัฒนาครอบครัว และเยาวชนเข้าไป เช่น งานวันแม่ จะมีกิจกรรมค่ายครอบครัว โดยผู้รวมกิจกรรมจะต้องมาทั้งครอบครัว และจะทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อเสริมสร้างความผูกพันในครอบครัวตามไปด้วย กิจกรรมค่ายเป็นกิจกรรมที่จัดต่อๆ กันมาโดยมีเยาวชนรุ่นพี่ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง

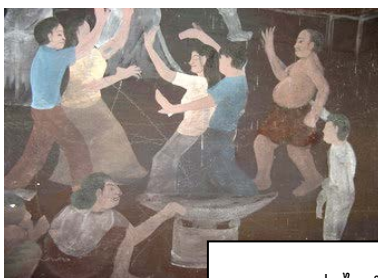
กิจกรรมของเยาวชนที่นี้ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะกลุ่มของตัวเองเท่านั้น แต่ยังพัฒนาไปสู่การรวมกลุ่มกับชุมชนสถานที่อื่นๆ เช่น เยาวชนจากหมู่บ้านอื่นๆ ในตำบลท้ายสำเภา ซึ่งกลายเป็นกลุ่มที่สำคัญในเวลาต่อมา คือ กลุ่มไผ่รวมก่อ กลุ่มนี้เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มกันของเยาวชนในพื้นที่และร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ เท่าที่โอกาสจะอำนวยทั้งกิจกรรมที่คิดขึ้นเองและการออกไปร่วมกิจกรรมกับภายนอก

การรวมกลุ่มของเยาวชนในตำบลน่าจะเป็นมิติที่สำคัญของการพัฒนาเยาวชนในตำบลท้ายสำเภาเนื่องจากว่า การขยายเครือข่ายออกไปจะช่วยให้เยาวชนขยายกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น หากมีการพัฒนาในเชิงกระบวนการและมีผู้สนับสนุนให้เยาวชนเหล่านี้สามารถทำงานและเติบโตตามที่พวกเขาหวังไว้ได้ก็น่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับกระบวนการพัฒนาชุมชนในท้องถิ่น

กลุ่มไผ่รวมก่อน่าจะเป็นบทเรียนที่สำคัญของกระบวนการพัฒนาเยาวชนโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง กล่าวคือการพัฒนาเยาวชนไม่ได้แยกออกไปจากบริบทของพื้นที่หรือกลายเป็นกิจกรรมเดี่ยวๆ ที่แยกออกไปจากชีวิตจริง แต่การพัฒนาเยาวชนจะต้องทำให้เห็นความสำคัญของพื้นที่ด้วย

กลุ่มไหดำ เป็นผลผลิตจากการเข้าค่ายปีแรก เด็กคิดกันเองว่าเขา
 อยากจะสานต่อ เขาเห็นคนใหญ่เล่น เขาก็อยากเล่นด้วย ตอนแรกนึกว่าจะสูญ
 หายแล้ว ได้ให้ลูกหลานวาดติดฝาผนังบ้านไว้ แต่จากกิจกรรมค่าย เด็กหลาย
 คนสนใจ **“พ่อ ๆ หนูจะหัดเล่นบ้างได้หรือเปล่า”** ตอนนี้งี้มีคนสืบทอดแล้ว

พัฒนาการของการละเล่นไหดำ จากรุ่น สู่รุ่น

การละเล่นไหดำ

ไหดำรุ่นพ่อ (ผู้ใหญ่)

ไหดำจิ๋ว (เด็ก)

การแสดงโหด้าจ๊ว เมื่อเมื่อวันที่ 6-7 ธันวาคม 2551 ในเวทีตลาดนัดจัดการความรู้ของเยาวชนในชุมชนท้องถิ่น ภาคใต้ ครั้งที่ 1 ในหัวข้อ “เด็กดี ผู้ใหญ่ใจดีที่ปักษ์ใต้” ที่โรงแรมเมืองลิเกอร์ อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช

ลุงสุพจน์ กับพี่สุณีย์ ช่วยกันเล่าถึงความเป็นมาของการละเล่นนี้ว่า “เกิดจากลุงเม็ก เห็นว่าให้ป้ารดเอา “เนียง” (โองใส่ น้ำ, ไหใส่ น้ำ) มาให้ จะเอามาใส่ น้ำกิน แต่ที่นี้ปากมันเล็ก แกจึงตักไม่ได้ แล้วก็ให้เอายางมาก่อไฟเส้นหนึ่ง” พอเล่าถึงตรงนี้ ลุงพจน์หัวเราะใหญ่เลย ก่อนเล่าต่อไปว่า “แกมาถึงตั้งก๊อก เนียงหน่วย (ลูก) หนึ่งแล้วก็ยางเส้นหนึ่งตั้งบนปากเนียง แกฉวยบีบเนียงนี้ใครจะตักน้ำกินได้ เสียว่า วิว (โครธ) พอวิวถึงฉวยยางนั้นติดเนียงแล้วก็เดินไป นึกขึ้นได้ว่าเสียงมันดี ก็กลับมาติดใหม่ ตั้งแต่นั้นมาก็เอามาตั้งเสียงเล่นกัน แต่แรกเขามีสนุกกันบ่อย แต่ว่าเขาใช้ถุงน้ำมันหน่วยเดียว ตี ร้องรำทำเพลงกัน...”

การเรียนรู้บนเส้นทางกิจกรรม

การเรียนรู้ที่สำคัญที่สุดก็คือ การเรียนรู้จากการได้สัมผัสของจริง จะเป็นการเรียนรู้ที่เยาวชนได้รู้หลายแง่มุมและเรียนที่จะแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นอย่างรอบด้านจากเหตุปัจจัยต่าง ๆ มากมายที่จะเข้ามาบูรณาการ ทำให้พวกเขาเกิดทักษะในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับการทำงานซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่สามารถหาได้จากในห้องเรียน

จากประสบการณ์ของน้องจูนทำให้เราทราบว่า กิจกรรมเหล่านี้สามารถทำให้เขาและเพื่อนยกระดับความคิดและประสบการณ์ในชีวิตให้สูงขึ้นโดยที่ใช้กิจกรรมต่าง ๆ เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ ทั้งนี้พบว่ากิจกรรมเหล่านั้นมีมิติการเรียนรู้ที่แตกต่างกันไป

หากแยกกิจกรรมออกเป็น ๒ แนวหลัก คือ กิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน และกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายนอกชุมชน จะพบว่า กิจกรรมทั้ง ๒ แบบสามารถให้ประสบการณ์ทั้งที่เหมือนกันและที่แตกต่างกัน และกิจกรรมทั้งสองแนวไม่ได้เจอแต่สิ่งที่ดีเท่านั้นแต่ยังพบเจอสิ่งที่ไม่ดีไม่ควรเอาอย่างหรือเรียนรู้กับสิ่งนั้น

น้องจูนค้นพบว่ากิจกรรมที่ดีคือกิจกรรมที่เราได้ลงมือทำเอง เพราะเราจะพบกับปัญหาและได้แก้ปัญหาด้วยตัวเอง ทั้งนี้เพราะถ้าเราเป็นแค่ผู้ร่วมกิจกรรมก็จะได้แค่ความรู้บางอย่างแต่จะไม่ได้ทักษะในการทำงาน เพราะฉะนั้นในกลุ่มเยาวชนไส้ตันทอง และกลุ่มไผ่รวมกองจะร่วมกันทำกิจกรรมทั้งสองแบบ ข้อดีของกิจกรรมที่ร่วมกับข้างนอกคือเรา ได้เรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ กับสิ่งที่เราไม่สามารถสร้างขึ้นเองได้ และสามารถเป็นตัวอย่างให้ปรับประยุกต์เข้ากับกิจกรรมที่เราคิดจะทำ

สิ่งที่ทุกคนได้รับคล้าย ๆ กันก็คือทำให้ตัวเองมีความกล้ามากขึ้น น้องจูนในปัจจุบันเป็นประธานนักเรียนโรงเรียนเสนาทางวิทยา สามารถนำเพื่อนไปทำกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย น้องจูนบอกว่าในส่วนตัวเขาเองมีพัฒนาการมาก

ขึ้นในการเป็นผู้นำ โดยแม่ของน้องจูนเล่าประสบการณ์ที่น้องจูนเข้าไปเรียนที่โรงเรียนสาธิตวิทยาให้ฟังอย่างน่าสนใจว่า

“ห้องที่น้องจูนเข้าไปเรียนเป็นห้องที่มีเด็กเกเรมากที่สุด ตอนแรกพ่อแม่ก็เป็นห่วงว่าจะอยู่ได้หรือเปล่ากลัวลูกจะเสียคน แต่ผลกลับตรงกันข้าม เพราะว่าน้องจูนสามารถนำให้คนอื่นหันกลับมาเรียนหนังสือได้ ทำให้เด็กในห้องนี้สามารถกลายเป็นเด็กที่เรียนดีขึ้นมา น้องจูนมาอยู่ที่นี่ประมาณปีเดียว แต่ได้รับเลือกเป็นประธานนักเรียนแสดงว่ากิจกรรมทำให้เขามีความสามารถและมีทักษะในการทำงานกับคนอื่น”

การทำกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นในชุมชนหรือนอกชุมชนจะต้องเกิดการรวมกลุ่ม เพราะการรวมกลุ่มจะก่อให้เกิดพลังในการทำงานไม่ว่ากิจกรรมเหล่านั้นจะยากง่ายเพียงใดหากมีการรวมพลังกันเกิดขึ้นก็จะสามารถคลี่คลายปัญหาได้ นอกจากนี้การรวมกลุ่มยังก่อให้เกิดพลังในการดึงเพื่อนกลุ่มต่างๆ เข้ามาร่วมกันในการทำกิจกรรมด้วย เช่น เมื่อกลุ่มเยาวชนใส่ต้นท่งทำกิจกรรม ก็จะชักชวนกลุ่ม “คุณ เธอ ฉันทัน” เข้ามาร่วมด้วย กลายเป็นการทำงานในรูปแบบเครือข่าย

เราเชื่อว่า เยาวชนเป็นวัยที่มีพลังแห่งการสร้างสรรค์และอยากทำสิ่งดี ๆ เพื่อสังคมอยู่แล้ว หากพวกเขาได้รับโอกาสในการแสดงออกซึ่งความคิด และได้รับการสนับสนุนทางทรัพยากรด้านต่าง ๆ เยาวชนเหล่านั้นย่อมจะสามารถมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศไทยยุคใหม่ ผ่านการสร้างนวัตกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์กับสังคมได้อย่างแน่นอน

การเปิดโอกาสในการแสดงออกของเด็กและเยาวชน จำเป็นต้องสร้างพื้นที่สาธารณะให้มาก เช่น ศูนย์วัฒนธรรม สวนสาธารณะ ลานกิจกรรม วงพุดคุย ฯลฯ เพื่อให้เด็กและเยาวชน ตลอดจนชุมชนจะได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน เป็นที่แลกเปลี่ยนพบปะและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เป็นที่แสดงออกซึ่งศักยภาพของคนและชุมชน เพราะบุคคลสามารถพัฒนาได้ ถ้ามีโอกาสเรียนรู้ และมีพื้นที่ในการแสดงออก...

นอกจากนี้ การใช้ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมเป็นตัวนำการพัฒนาจะช่วยฟื้นคืนชุมชนและลดปัญหาความแปลกแยกของชุมชนได้ เพราะศิลปวัฒนธรรมเป็นการแสดงออกของคนในทางสร้างสรรค์ ศิลปวัฒนธรรมมิได้แยกขาดออกจากสังคมและวัฒนธรรม แต่เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตทางวัฒนธรรมและสังคม เป็นสิ่งมีคุณค่า เป็นคุณค่าทางใจนำไปสู่เอกลักษณ์และการรวมกลุ่ม ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

“พวกเราจะช่วยกันสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และกระตุ้นให้เยาวชนตระหนักในศักยภาพของตนเองด้านการพัฒนาสังคม

คิด และฝันอยากสร้างสรรค์สิ่งดี ๆ ให้เกิดขึ้นในสังคม ตลอดจนรู้ว่าจะทำความฝันดี ๆ นั้นให้เป็นจริงได้อย่างไร?”

อนาคตแห่งการสร้างสุข

บ้าน วัด โรงเรียน เป็นสถาบันพื้นฐานทางสังคมที่ทำหน้าที่หลักในการให้การศึกษาขั้นพื้นฐานกับเด็กและเยาวชน อีกทั้งยังเป็นสถานที่ของการฝึกฝนเด็ก ๆ ในการเข้าสังคม การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น การยอมรับผู้อื่น การเสียสละ การให้อภัย ความกล้าหาญ กล้ายอมรับผิด และยอมรับการลงโทษเมื่อกระทำผิด ซึ่งชมยินดีกับความสำเร็จของผู้อื่น ฝึกการเป็นผู้นำที่ดี การมีวินัย มีความมุ่งมั่น ความพยายาม และการค้นหาเป้าหมายในชีวิตของตนเองแล้วเดินตามเส้นทางที่ตั้งไว้ เพื่อให้การดำรงอยู่ของตนนั้นมีคุณค่าทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งเป็นการฝึกฝนให้เป็นทั้งคนดี คนเก่ง และเพื่อให้เด็กแต่ละคนเติบโตเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนเต็มคน และเป็นคนที่มีความสุขไม่ว่าจะทำอะไรก็ตาม

สร้างสุขร่วมกันทั้งชุมชน

เมื่อสมาชิกในกลุ่มมองว่า การจะทำกิจกรรมอะไรก็แล้วแต่ หลักใหญ่ คือ **ทำในสิ่งที่ตนเองมีความสุข ทำให้กลุ่มมีความสุข และความสุขนั้นก็เป็นไปตามบริบทของตัวเอง ไม่ใช่โดยใครมากำกับ** อาจารย์สมพงษ์คือิบายว่า ดังนั้น การที่ทำแล้วมีความสุขบางทีมันไม่ใช่เป้าของคนที่จะมาเกี่ยวข้อง เพราะว่าคนภายนอกที่เข้ามาเขาคิดว่า ความสุขมันต้องเป็นอย่างโน้นอย่างนั้นตามที่เขาคิด ที่นี้บริบทของเรา บอกว่า อย่างนี้ทำแล้วทำให้เรามีความสุข แต่ความคิดของคนทั่วไปคิดว่าจะสุขได้อย่างไร ก็มาดูสิ ความสุขของแต่ละที่แต่ละแห่งไม่เหมือนกัน

“ความสุขโดยพื้นฐานของมนุษย์ยังงี้ ๗ มันก็เหมือนกันนั่นแหละ แต่มันต่างกันที่หลักคิด หลักคิดของคนเมืองกับคนชนบทต่างกัน หลักคิดของคนพื้ล่งกับคนดรงก็ต่างกัน หลักคิดของชุมชนนี้กับชุมชนนั้นก็ต่างกัน บริบทของแต่ที่ไม่เหมือนกัน โดยทั่วไปเขาจะคิดว่าถ้าที่นั้นทำอย่างนั้นได้แล้วมีความสุข ต้องไปทำแบบนั้นกับที่นี้แล้วจะมีความสุข เอาเข้าจริงมันไม่ใช่ เพราะที่นี้ เราเน้นการอยู่กันอย่างยั่งยืน อะไรที่เข้ามาไม่ชอบมาพากลเราขออนุญาตพิจารณาว่าอย่างนี้รับได้ อย่างนี้รับไม่ได้ บางทีเขาก็บอกว่าวิเศษมาก ดีมาก แต่พอเรามาดูแล้วสำหรับเราถ้าอย่างนี้แล้ว แทนที่จะยั่งยืน เดี่ยวมันก็ล้ม เราให้ความสำคัญกับตรงนี้ เพราะเราไม่ได้ทำแค่วันสองวัน”

โดยเฉพาะปีนี้กิจกรรมของกลุ่มอย่างเข้าปีที่ 4 แล้ว **จะต้องเป็นความสุขอย่างยั่งยืน คิดถึงอนาคตของลูกหลาน** เพราะฉะนั้นกลุ่มจะทำกิจกรรมอะไร จะไปร่วมตรงไหน จึงต้องคิดหนัก บางทีคนอื่นเห็นว่าดี แต่เมื่อเราเห็นแล้วว่าถ้าไป

ทัศนคติอันเป็นที่มาแห่งความสุข

๑. การคิดถึงผู้อื่นมากกว่าตนเอง
๒. การไม่พึงพิงความสุขทางวัตถุอย่างเดียว
๓. การเชื่อมั่นในความเพียรของตน ไม่ท้อถอยลนถอย คอยโชค
๔. รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล และเป็นประโยชน์แก่อีก

พระไพศาล วิสาโล

ทำอย่างนั้นแล้วจะมีความเสี่ยงต่อกลุ่มของเราในอนาคต เราก็คงไม่ทำ

“ตรงนี้ต้องเข้าใจ บางทีไม่ได้สัมผัสพื้นที่
อย่างจริงจัง เราค่อนข้างเลือกกิจกรรมเยอะ **ไม่ว่า
จะเป็นกิจกรรมของผู้ใหญ่หรือของเด็ก เรา
คิดถึงความยั่งยืนของกลุ่ม** เรื่องเงินเรากลัวมาก
ที่สุด มีมาให้เราเท่าไรก็แล้วแต่เราขอเงินไป
ขอพิจารณาตัดสินใจเอง เพราะเงินแม้จะเป็นตัว
อำนวยความสะดวก เป็นตัวช่วยอย่างดี แต่ถ้ามัน
ผิดที่ผิดทาง ผิดจังหวะ ผิดโอกาสบางทีมันก็ทำลาย

แล้วส่วนใหญ่มันก็เป็นอย่างนั้นด้วย บางทีเขาทำเพื่อ ปัง จบ แต่ของเรา ปัง
จบไม่ได้ มันมีผลกระทบ อย่างตอนเราตั้งกลุ่มใหม่ๆ มีหน่วยงานด้าน
การเกษตรเข้ามาก่อนเพื่อน มึงบ่เท่านั้นเท่านี้ คุณทำอย่างนั้นอย่างนี้ มา
กำหนดกรอบ เขามีเงินมาแล้วเขาก็มากำหนด ไปคุยอะไรต่างๆ นานา แล้ว
กลุ่มของเราความพร้อมยังไม่มี ทำแล้วไม่มีความสุข โดยกลุ่มของเราไม่มี
ประสบการณ์การแตกแยก แต่เห็นประสบการณ์จากกลุ่มอื่นๆ”

องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง :

- มีบุคคลหลากหลายมารวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชน
- มีเป้าหมายร่วมกัน และยึดโยงเกาะเกี่ยวกันด้วยประโยชน์สาธารณะของชุมชน
- มีจิตสำนึกของการพึ่งตนเอง เอื้ออาทรต่อกัน และมีความรักท้องถิ่น รักชุมชน
- มีอิสระในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำและร่วมรับผิดชอบ
- มีการระดมใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ
- มีการเรียนรู้ เชื่อมโยงกัน เป็นเครือข่ายและติดต่อสื่อสารกันหลายรูปแบบ
- มีการจัดทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะของชุมชนอย่างต่อเนื่อง
- มีการจัดการบริหารกลุ่มที่หลากหลายและเครือข่ายที่ดี
- มีการเสริมสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายของชุมชน

ดังนั้น ในช่วงสามสี่ปีนี้กลุ่ม
จึงเน้นที่การสร้างเชื่อมั่น ไม่ได้
เน้นในเชิงปริมาณ โดยมีเหตุผลว่า
ปริมาณเอาไปก็โอกาสพาล้มก็มีมาก
อาจารย์บอกกับเราว่า ต้องสร้าง
ความเชื่อมั่น ทำแล้วให้ประจักษ์กับ
คนทั่วไปก่อน ทำแล้วมันมีความสุข
นะ ทำแล้วมันมีประโยชน์กับชุมชน
ท้องถิ่น ในปีที่ 4 นี้ได้วางแผนว่าถ้ามี
โอกาสนี้ก็จะขยาย โดยการเปิดโอกาส
ให้ชุมชนเข้ามาร่วมกิจกรรม ค่อยๆ
ทำไป ไม่เร่งรีบ คือทำแล้วเกินกำลัง
หรือเกิดทุกข์ไม่ทำ ทำเมื่อพร้อม

ชุมชนที่เข้มแข็ง เป็นชุมชนที่จัดระเบียบทาง
สังคมในรูปแบบใหม่ ที่มีชุมชนเป็น
ฐานรองรับความสัมพันธ์ของคนในสังคม มี
ชุมชนทำหน้าที่ เป็นฐานรองรับกิจกรรมทุก
ด้านของชีวิต มีชุมชนเป็นที่แห่งการดูแล
เอาใจใส่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มิให้มีใครสัก
คนถูกปล่อยให้อ้างว้าง ต้องอยู่อย่างโดด
เดี่ยวต่อสู่ชีวิตแต่เพียงลำพัง มีชุมชนเป็นที่
แห่งการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคน ทั้งด้าน
ทักษะความสามารถและคุณธรรม เป็น
ชุมชนที่ซึ่งคนมีความรับผิดชอบต่อกัน ไม่
มุ่งกระทำผิดคิดร้ายกันและกัน หากชุมชน
ทั่วประเทศมีคุณลักษณะเช่นนี้ ย่อมเป็น
ช่องทางสำคัญในการสร้างสังคมที่เข้มแข็ง
มั่นคง และยังยืนสืบไป

**“นี่คืออุดมการณ์ แต่เราจะไปถึงได้ยังไง เมื่อไหร่ ก็ต้องค่อยปรับ
ค่อยเป็น แต่เราเชื่อมั่นว่าถ้าทำได้ 6 ป้ายนี้ รู้จักหว้น(รู้จักแยกแยะ รู้จัก
ผิดชอบชั่วดี รู้กาลเทศะ) รู้เท่าทัน จิตมุ่งมั่น ละสิ่งชั่ว มัวสิ่งดี มีคุณธรรม
เราก็คงไปถึงสิ่งที่เราหวังได้”**

มีเพลงของกลุ่มอยู่ 1 เพลง บอกถึงความตั้งใจ ความเป็นมา
อุดมการณ์ของกลุ่ม “กลุ่มสร้างสุขชุมชนไผ่ตันทง มั่นคง มุ่งมั่นไผ่ผันทา รู้รัก
สามัคคี มีปัญญา สร้างความดี รู้จักหว้น รู้เท่าทัน รู้จักผิด รู้ชีวิต เลี่ยงอบาย
ไว้ศักดิ์ศรี ละสิ่งชั่ว มัวสิ่งดี เอื้ออารี กอบการ เทอดคุณธรรม...”

ไต่ต้นทงกับการพัฒนาเยาวชนบนฐานพื้นที่ชุมชน

สิ่งที่ชุมชนไต่ต้นทงบอกกับสังคมก็คือ การพัฒนาในพื้นที่ชุมชนควรที่จะมีงานเยาวชนอยู่ด้วย เพราะจะสามารถสร้างบรรยากาศของความเป็นชุมชนและที่สำคัญยังสามารถพัฒนาเยาวชนให้กลายเป็นหัวใจของพ่อแม่ได้ เพราะฉะนั้นการพัฒนาเยาวชนควรที่จะพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ เพราะจะทำให้เด็กเรียนรู้ความเป็นท้องถิ่นของตัวเอง และซึมซับความเป็นท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี เช่นที่ชุมชนไต่ต้นทงใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับเยาวชน ซึ่งในตอนนี้เยาวชนสามารถรวมกลุ่มกันเล่นวงดนตรีโหด ซึ่งเป็นศิลปะพื้นบ้านของที่นี่

สำหรับการพัฒนาเยาวชนโดยทั่วไปจะขึ้นอยู่กับโรงเรียน องค์กรเอกชนหรือหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งไม่สามารถที่จะออกแบบให้เด็กเรียนรู้สภาพของความเป็นท้องถิ่นได้ดีเท่ากับคนในท้องถิ่นออกแบบให้เด็กเหล่านี้ได้เรียนรู้เองทั้งยังเป็นการผูกสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครอบครัวและคนในชุมชนเข้าด้วยกัน

ซึ่งในปัจจุบันองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการบริหารงาน น่าจะเป็นโอกาสที่ดีของการริเริ่มงานพัฒนาเด็กและเยาวชนซึ่งควรเป็นฝ่ายสนับสนุนให้กลุ่มชุมชนร่วมกันทำกิจกรรมขึ้นในรูปแบบต่างๆ เพื่อพัฒนาทักษะของพวกเขາเอง

อย่างไรก็ตามการพัฒนาเยาวชนควรมีหลายองค์กรมาร่วมสนับสนุนเพื่อให้พวกเขาได้มีโอกาสในการเรียนรู้ให้มากขึ้น แต่การเรียนรู้นั้นมีฐานการปฏิบัติอยู่ที่ชุมชนท้องถิ่น เพราะจากประสบการณ์ของชุมชนไต่ต้นทงบอกว่าการเรียนรู้ควรจะกว้างโดยการเรียนรู้กับองค์กรต่างๆที่เขาจัดกิจกรรมขึ้น โดยเยาวชนสามารถที่จะเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ๆได้ที่นั่นแต่ต้องมีฐานการทำงานอยู่ที่ชุมชนด้วย เพราะการเรียนรู้อย่างเดียวโดยไม่ลงมือทำก็จะทำให้ได้ได้รับการฝึกฝนเท่าที่ควร

เมล็ดพันธุ์ที่ถูกเพาะจะรอการงอกงาม

การสร้างกิจกรรมเยาวชนก็คือการเพาะเมล็ดพันธุ์อยู่ในตัวของเขา เพื่อที่จะรอวันงอกงาม เหมือนกลุ่มเยาวชนไสตันทงที่ไม่ว่าไปโรงเรียนไหน พวกเขา ก็จะเป็นผู้นำตลอด และในอนาคตซึ่งเยาวชนจะต้องห่างบ้านสิ่งเหล่านี้ ก็จะเป็นเกราะกำบังให้กับพวกเขา ในการกระทำต่อเรื่องราวต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมโดยที่พ่อแม่ไม่ต้องเป็นห่วงมากนัก และสักวันหนึ่งพวกเขาอาจกลับมาพัฒนาบ้านเกิด เพราะความผูกพันและเห็นคุณค่าของสิ่งที่ได้ทำกับ ชุมชนสมัยเป็นเยาวชนเหมือนความฝันของน้องจูนที่บอกว่า **“ความฝันของ เขาอยากเป็นครูที่สอนอยู่ในชนบท”** และเมล็ดพันธุ์ของเยาวชนคนอื่นๆ ก็ จะงอกงามตามมาในเวลาอันควร ขอเพียงวันนี้มีคนช่วยเพาะเมล็ดพันธุ์ไว้ใน ตัวเขาก็พอ

ปิดท้าย

ด้วยปัญหาสังคมและเยาวชนที่หลากหลายสวนทางกับเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้า ทำให้เกิดคำถามว่า **ชุมชนของเราจะเป็นอย่างไร และกับระบบการศึกษาที่เป็นอยู่แบบนี้ เด็กและเยาวชนจะเดินทางไปทางไหน** ประเด็นเหล่านี้ได้ถูกหยิบยกขึ้นมาพูดคุยกันที่**ชุมชนไสตันทอง** และเป็นบ่อเกิดแห่งการพัฒนาชุมชน จนกลายเป็น **กลุ่มสร้างสุขชุมชนบ้านไสตันทอง**

เมื่อวิเคราะห์ชุมชนไสตันทองจะพบว่า “ทุน” ที่สำคัญที่สุดของพวกเขา ไม่ใช่ดิน ไม่ใช่ปุ๋ย หรือทรัพยากรต่างๆ ไม่ใช่ไหดำจิ้ง ไม่ใช่ค่ายเด็ก แต่เป็น **ความรู้ และปัญญา** และเป็นปัญญาของ**ผู้นำชุมชน**

ความรู้ที่ได้มาจากการ**เรียนรู้** **เรียนรู้จากการปฏิบัติ** จากประสบการณ์ทั้งบวกและลบ ทั้งสำเร็จและล้มเหลว ปัญหาที่ได้จากการ**ตกผลึก สรุปบทเรียน** จนกลายเป็น**หลักคิดหลักการนำทางชีวิต**

เมื่อมีปัญหาที่เป็นใบเบิกทาง เป็น**การพึ่งตนเอง** การเป็นตัวของตัวเองในการคิด การตัดสินใจ การจัดการชีวิต จัดการทรัพยากร ไม่ต้องนั่งรอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก รวมทั้งมีเสรีภาพทางความคิด กล้าตัดสินใจเรื่องต่างๆ ด้วยตนเองมากขึ้น กล้าเลือกกว่าชีวิตตัวเองควรเป็นอย่างไร รู้อะไรผิดอะไรถูกมากขึ้น และรู้จักที่จะเลือกรับและปฏิเสธสิ่งที่เข้ามา

กลุ่มสร้างสุขบ้านไสตันทอง เป็น**กลุ่มเรียนรู้** เรียนรู้เรื่องแรก คือ รู้จักตัวเอง รู้ว่าเป็นใครมาจากไหน กำลังทำอะไร ปัญหาในชุมชนเกิดจากอะไร คนในหรือคนนอก แล้วจะแก้ไขปัญหาลำนี้ได้อย่างไร

ชุมชนไสตันทองเข้มแข็งได้ เพราะมี**ทุนทางสังคม**ที่สำคัญ หนึ่งคือ ทุนทางสังคมที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดมาให้ คนในอดิตอยู่ได้เพราะพึ่งพาอาศัยกัน อยู่กันเป็นชุมชน มีจารีตมีประเพณี มีการจัดความสัมพันธ์ แม้ไม่มีสถาบัน ไม่มีองค์กร แต่ก็มีน้ำใจ มีมิตรไมตรี มีจิตวิญญาณ (Spirit) ของความเป็นพี่เป็นน้อง มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

การรวมตัวกันและมีกิจกรรมต่อเนื่องเป็นตัวชี้วัดหนึ่งของความเข้มแข็งของกลุ่มหรือชุมชน ซึ่งกว่าจะมาเป็นกลุ่มที่เข้มแข็งได้ คงไม่ได้เข้มแข็งกันชั่วข้ามคืน แต่ต้องใช้เวลานาน เพื่อเรียนรู้และจัดการชีวิตของตนเอง...

สิ่งที่เรามองเห็น(ความสำเร็จ)จากกลุ่มสร้างสุขบ้านไสตันทอง คงไม่ใช่เห็นเพียงรูปแบบ แต่ต้องมองให้เห็นเนื้อหา เห็นกระบวนการ และเห็นเส้นทางเดินสู่ความสำเร็จ จึงจะเกิดความเข้าใจชุมชน และเดินไปในเส้นทางการพัฒนานี้ได้ถูกทาง

การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งเศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี เป็นแนวทางในการพัฒนาให้สามารถพึ่งตนเองในระดับต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นตอน ลดความเสี่ยงเกี่ยวกับธรรมชาติ หรือการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยต่าง ๆ โดยอาศัยความพอประมาณและสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี มีความรู้ ความเพียร และความอดทน สติ และปัญญา การช่วยเหลือเกื้อกูล และความสามัคคี โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับหลักวิชาการ ใช้การพิจารณาวางแผนและขั้นตอนการปฏิบัติอย่างรอบคอบ โดยตระหนักในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต ใช้สติปัญญาและความเพียรในการดำเนินชีวิต นี่คือนโยบายการพัฒนาที่ยั่งยืนบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง

บันทึกท้ายเล่ม

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines, resembling notebook paper. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

บันทึกท้ายเล่ม

[illegible]